

HÖGSKOLAN VÄST

Institutionen för Individ och Samhälle
Socialpedagogiska programmet
SP 05, Distans

Bristande Föräldraskap

- en studie om föräldrabedömning och
förutsättningar för samverkan mellan
två instanser kring föräldraskapet

Insufficient Parenting

Cajza Grip   Kristin Nähdin

Examensarbete i Socialt arbete, 15 hp
Handledare: Staffan Bengtsson
Höstterminen 2008

Sammanfattning

Titel:	Bristande Föräldraskap
Författare:	Cajza Grip, Kristin Nåhdin
Nivå/arbetets art:	Kandidat/examensarbete, 15 hp
Ämne:	Socialt arbete
Program:	Socialpedagogiska programmet, 210 hp Högskolan Väst
Termin:	Höstterminen 2008
Handledare:	Staffan Bengtsson

Den här uppsatsen är en studie om föräldrar och föräldraskap. Vårt syfte med studien är att se hur företrädare för två instanser gör bedömningar av föräldrar som anses brista i sin omsorgsförmåga. De valda instanserna är en myndighetsinstans och en utförlarinstans. Våra frågor i studien är: hur beskriver de nämnda organisationerna ett gott föräldraskap/ föräldraförmåga? Vilka faktorer vägs in i bedömningen av föräldraförmågan? Vilka riktlinjer/ arbetsmodeller utgår organisationerna ifrån? I vilken utsträckning samverkar organisationerna kring stöd och bedömning?

Det här är en empirisk studie, där vi har intervjuat företrädare för två instanser, totalt fyra grupper. Vi har använt hermeneutisk tolkning för att se på det empiriska materialet. Vår analys är grundad utifrån systemteori, intersektionalitet och samverkansteori. Begreppen vi undersökt är gott föräldraskap och *tillräckligt bra*. Synen på begreppet *tillräckligt bra/ good enough* varierade beroende på om de var på svenska eller engelska. Överlag är gott föräldraskap när den känslomässiga och fysiska omsorgen står i relation till barnets behov.

Resultatet som vi kommit fram till är att dessa två instanser har samsyn kring de begrepp som vi undersökt. Vidare beskriver denna studie förutsättningarna för samverkan samt betydelsen av att sträva mot ett gemensamt språk. Vår slutsats är att dessa begrepp, framförallt *tillräckligt bra*, är väldigt subjektiva och att det är svårt att skriva ner kriterier. Detta beror på att det handlar om människor. Vidare visar denna studie även att instanserna samverkar med varandra kring människor.

I diskussionsdelen beskrivs det socialpedagogiska förhållningssättet som inkluderar det salutogena perspektivet, intersektionalitet och empowerment.

Nyckelord: föräldraskap, föräldraförmåga, bristande föräldraskap, utredning, omsorgssvikt, good enough, empowerment, systemteori, samverkansteori och intersektionalitet.

Abstract

Title: Insufficient Parenting
Authors: Cajza Grip, Kristin Nåhdin
Level: Bachelor's Thesis, 15 credits
Subject: Social Work
Program: Program in Social pedagogy, 210 credits
University West
Term: Autumn term 2008
Supervisor: Staffan Bengtsson

This paper is a study about parents and parenting. Our purpose with this study is to see how representatives from two authorities make valuation of parents that lack parenting skills. The chosen authorities are an authority and one performer of task. Our questions are: defined by the authorities – what do good parenting mean? Which factors are considered in an assessment of parents? What kind of guidelines/ work models do the organisations have? To what extent do these two authorities collaborate around support and assessment?

This is an empirical study, where we have interviewed representatives from two authorities, in total four groups. We have used hermeneutic interpretation to look at the empirical material. Our analysis is built on the system theory, intersectional analysis and collaboration theory. The terms we examined were good parenting and good enough. The view of the term *good enough* depended on if the term was in Swedish or in English. Overall, good parenting is when the emotional and physical care is in relation to the needs of the child.

The result we found was that these two authorities share the same view on the terms that we examine. Further on we describe the condition for collaboration and the meaning of reaching for the same “language”. Our conclusion is that these terms, especially good enough, is very subjective and that it's hard to write down criteria's. This because it's all about people. This study also shows that the authorities work together around people.

In the discussion describes the social pedagogues' approach that includes a salutogen perspective, intersectional analysis and empowerment.

Keywords: parenting, parenting skills, insufficient parenting, parent valuation, lack of care, good Enough, Empowerment, system theory, collaboration theory and intersectional analysis.

Innehållsförteckning

Sammanfattning

Abstract

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Syfte.....	1
1.2 Frågeställning	1
1.3 Bakgrund	2
1.4 Instanser.....	2
1.4.1 Myndighetsdel - Socialkontoret	2
1.4.2 Utförardel - Råd & Stöd	3
1.5 Lagstiftning.....	3
2. Metod.....	4
2.1 Urval	4
2.1.1 Litteratur	4
2.1.2 Intervjuer	4
2.2 Tolkning - Hermeneutik	5
2.3 Metoddiskussion.....	5
2.4 Generaliserbarhet, Validitet och Reliabilitet	6
2.5 Etik	7
3. Teoretiska utgångspunkter.....	8
3.1 Systemteori	8
3.2 Intersektionalitet	9
3.3 Samverkansteori	11
4. Centrala begrepp.....	13
4.1 Föräldrar, föräldraskap och föräldraförmåga.....	13
4.2 Föräldrabedömning och Utredningshem	16
4.3 Omsorgssvikt	17
5. Resultat	18
5.1 Teman	18
5.1.1 Syn på begrepp	18
5.1.2 Dokument och arbetsmetoder.....	23
5.1.3 Samverkan och samarbete	26

6. Analys.....	29
6.1 Systemteori.....	29
6.2 Intersektionalitet.....	30
6.3 Samverkan.....	31
7. Slutdiskussion.....	33
8. Referenslista.....	35
8.1 Böcker.....	35
8.2 Internetdokument.....	36
8.2.1 Internetsidor.....	36

Bilagor

Bilaga 1 - Förkortnings förteckning

Bilaga 2 - Figur förteckning

Bilaga 3 - Föräldrars, kommunens och myndigheters ansvar

Bilaga 4 - Intervjuguide

Bilaga 5 - Gemensam värdegrund - Myndighetsdel

Bilaga 6 - Gemensam värdegrund - Utförardel

1. Inledning

Det talas en del i media om föräldraskap, uppfostran och barns bästa. Senaste tiden har ”Baby P” i Storbritannien uppmärksammats, hur socialtjänsten där kunde undvika att upptäcka missförhållandena i hemmet. Enligt media besökte socialtjänsten familjen flertalet gånger, men inga åtgärder sattes in. Detta resulterade i att styvpappan tog livet av ”Baby P”. Även här i Sverige har ett liknade fall inträffat, i fallet om Bobby 2006. Där pojken torterades under en tid av sin mamma och hennes sambo. En lärare till pojken hade uppmärksammat ett visst avvikande beteende. Läraren hade kontaktat mamman angående detta, men fått ett förklarande svar. Läraren gick inte vidare med detta. Hade denna pojke levt ifall läraren gjort en anmälan till socialtjänsten?

Särskilt uppmärksammats har tv-sända ”Nanny- program” blivit, där pedagoger går in och hjälper familjerna. Dessa program, både engelsk- och svenskproducerade, har blivit kritiserade av bland annat Rädda barnen på grund av att ett nytt lydnadsideal lanserats, som innefattar såväl piska som morot.

Utifrån det som florerat i media den sista tiden, så har det mynnat ut till denna studie gällande föräldrabedömning. Debatter och artiklar i media har eskalerat under vår uppsatsprocess och vi känner att vår uppsats och det mediala informationsflödet har relevans och bör belysas.

Våra tankar i denna studie, gällande det offentliga stödet, är att vi vill se hur offentlig sektor bedömer föräldrar, vilka insatser som kan ges samt hur vissa verksamheter samarbetar i dessa frågor. Vi ska jämföra hur våra forskningsobjekt; Socialkontoret och Råd & Stöd ser på begreppet föräldraskap, samt hur de gör bedömningar av föräldrar i utredningssituationer. Det fält som vi planerar att studera innefattar föräldrar - föräldrabedömning, gott föräldraskap och begreppet *tillräckligt bra*. Utifrån detta kommer vår studie att ta avstamp för att se hur instanserna hanterar och arbetar med detta, samt vilka förutsättningar kring samverkansformer som finns mellan de två instanserna.

1.1 Syfte

Vi ämnar studera hur en myndighetsdel och en utförardel i vald kommun beskriver innebörden av begreppet gott föräldraskap i relation till begreppet *tillräckligt bra*, hur de arbetar kring stöd och bedömning av föräldrar, samt undersöka förutsättningarna för samverkan mellan dessa aktörer.

1.2 Frågeställning

Denna studie har följande frågeställningar i fokus.

- Hur beskriver de nämnda organisationerna ett gott föräldraskap/ föräldraförmåga?
- Vilka faktorer vägs in i bedömningen av föräldraförmågan?
- Vilka riktlinjer/ arbetsmodeller utgår organisationerna ifrån?
- I vilken utsträckning samverkar organisationerna kring stöd och bedömning?

1.3 Bakgrund

Uppsatsförslaget som vi grundar vår uppsats på, kom ifrån Råd & Stöd som är utförare åt Socialkontoret i kommunen. De ville att vi skulle undersöka begreppet *good enough* och dess innebörd. I och med detta så anade vi att begreppet *good enough* ”finns” i dessa kretsar, vilket vi ville undersöka. Vi anade att detta begrepp även används i andra situationer.

Vi hade inte hört talas om *good enough* tidigare och vi fick fråga oss runt, vilket skapade en nyfikenhet. Denna nyfikenhet har växt till sig ju mer vi börjat tänka på uppsatsen samt sökt litteratur för att få bakgrundsinformation. I denna studie översatte både litteraturen och vi begreppet *good enough* till *tillräckligt bra*. Dock har fokuset skiftat till ett vidare perspektiv med mer inriktning på föräldraskap och synen på detta, men även hur en föräldrabedömning går till både i litteraturstudier och i empiriska studier. Eftersom vi valde två instanser som arbetar efter beställare- utförarmodell valde vi att även se på deras samverkan.

1.4 Instanser

Vi har valt två instanser till denna studie, dessa benämner vi med Myndighetsdel och Utförardel. Här nedan följer beskrivningar på våra valda instanser. Instanserna valdes eftersom de är de två största i vald kommunen och för att vårt syfte är att undersöka företrädarnas syn på gott föräldraskap samt instansernas förutsättningar för samverkan.

1.4.1 Myndighetsdel - Socialkontoret

Socialnämnden är den instans inom socialtjänstens område som fattar beslut gällande människors förmåner, rättigheter och skyldigheter. Socialkontorets arbetsuppgift är myndighetsutövning och det är ca 200 personer som arbetar med detta. Socialkontoret består av olika avdelningar för att anpassas sig efter invånarna i kommunen och efter deras behov på bästa sätt.

Dessa avdelningar är:

- Barn- och familjeavdelningen, inklusive familjerättsgruppen
- Ungdomsavdelningen
- Familjeavdelningen
- Vuxenavdelningen
- Avdelningen för ekonomiskt bistånd
- Avdelningen för äldre och funktionshindrade

Socialkontorets viktigaste funktion är att informera medborgarna om rättigheter och skyldigheter, men även att utreda hjälpbehov samt motivera olika åtgärder som kan bli aktuella. Efter ett beslut läggs åtgärden ut på entreprenad, och det kan då hamna hos Råd & Stöd, Statsmissionen, Socialpedagogiska gruppen med flera. Socialkontoret följer upp besluten och åtgärderna samt bestämmer när ett ärende är fullföljt och skall avslutas.

Socialkontorets målsättning är att ge allmänheten en rättssäker och praktiskt meningsfull myndighetsutövning och detta sker genom kompetent personal, tydlig information och god tillgänglighet.

1.4.2 Utförardel - Råd & Stöd

Råd & Stöd är en kommunal organisation som arbetar på uppdrag utav olika nämnder. Det är nämnderna som beslutar kring ärenden för omsorg och hur vården skall bedrivas. Råd & Stöd arbetar även under utförarstyrelsen, som organiserar de kommunala verksamheterna. Inom denna kommun arbetar verksamheterna utifrån beställare- utförarmodell, vilket innebär att verksamheten varje år får lämna in en offert till socialtjänsten och får därefter förhoppningsvis vara utförare åt socialtjänsten.

Utöver beställningar på uppdrag från socialkontoret erbjuds även invånarna rådgivning, stöd och konsultation genom denna verksamhet, som är fri från myndighetsutövning. Dessa ärenden, där medborgare söker hjälp, tas emot på Råd & Stöds avdelning *Service*. Råd & Stöds verksamhet genomför samarbete med rad olika instanser/ myndigheter, föreningar och organisationer. Inom ramen för Råd & Stöd finns olika avdelning, dessa är:

- Familj 0-12 år
- Ungdom
- Ungdom - Boende och Sysselsättning
- Vuxna

Den avdelning vi varit i kontakt med är Familj 0-12 år och som består av två grupper; familjepedagogerna och familjestödjarna. Avdelning Familj 0-12 år är inriktad på att ge stöd till familjer med barn i åldern 0-12 år. Detta genomförs på olika sätt utifrån vilket behov som finns. Det kan vara att hjälpa och stötta föräldrarna i deras föräldraskap, bryta eventuell isolering, samt vara vuxna förebilder. Arbetet utförs genom motivations- och förändringsarbete med familjerna, utifrån en helhetssyn.

1.5 Lagstiftning

Nedan följer en beskrivning av de konventioner och lagar som ska vägleda det kommunala arbetet kring barn och stöd, de beskrivs utförligare i bilaga 3. En viktig lag som beskriver vårdnadsansvaret är Föräldrabalken kapitel 6, första och andra paragrafen. En annan viktig del är Barnkonventionen artikel 3:1 som beskriver att barns bästa ska komma i första rummet. Vidare beskrivs socialnämndens uppgifter i Socialtjänstlagen kapitel 5 första paragrafen, att de ska verka för barn och ungas uppväxtförhållanden. Vid fall av bristande omsorg och om alla frivilliga insatser är prövade, kan socialtjänsten ta till Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga andra paragrafen, de så kallade miljöfallen.

Kommun och myndigheter har ansvar för medborgarna i kommunen enligt Förvaltningslagen fjärde paragrafen samt Socialtjänstlagen kapitel 5 tredje paragrafen.

2. Metod

Detta är en kvalitativ studie om hur två instanser ser på olika begrepp, samt hur de samverkar kring dessa begrepp. Vi använder hermeneutiken som tolkningsmetod. Nedan följer en generell beskrivning av vår metod, följt av urvalsbeskrivningar. Till detta finns även en metoddiskussion och slutligen behandlar vi generaliserbarhet, validitet och reliabilitet, samt etik. Vi valde att använda fokusgrupper till största delen för insamlandet av data. Detta för att ta reda på hur begreppen används inom instanserna.

2.1 Urval

Nedan följer en kort beskrivning hur vi har gått tillväga när vi sökt litteratur samt varför vi har valt att intervjua de olika instanserna.

2.1.1 Litteratur

I våra sökningar efter litteratur har vi till största delen använt oss av vårt närbelägna universitetsbibliotek. Vi har även sökt i Libris, det nationella bibliotekssystemet, <http://libris.kb.se>. På dessa sökmotorer har vi använt sökorden: *good enough* och *tillräckligt bra*, vilket vidare har resulterat i sökorden: föräldraförmåga, föräldraskap, samverkan och omsorgs-/ förmåga/ situation/ brist. Vi har även använt oss mycket av socialstyrelsens hemsida (<http://www.socialstyrelsen.se/>). Dessa sökningar resulterade i flera artiklar och böcker. Flera av de artiklar, avhandlingar och publikationer som vi har funnit på diverse sökmotorer har resulterat i att vi har använt oss av deras referenser och sökt upp dessa böcker. Vi har alltså valt att i största möjliga mån använda oss av primära källor. Utifrån dessa begrepp genomfördes intervjuer, nedan följer beskrivning över hur vi gått tillväga.

2.1.2 Intervjuer

Några frågor som vi funderade på inför intervjusituationerna var: vilka instanser? Vilka nivåer på intervjupersonernas position? Samt hur många intervjuer behövs för att uppfylla vårt syfte?

Vi valde att se till två instanser i kommunen för att jämföra en myndighetsdel och en utförardel. Hos den ena instansen, myndighetsdelen hamnar anmälningarna och den andra instansen är utförardelen. Vi valde dessa två eftersom de har ett visst samarbete i och med beställare- utförarmodellen.

Vid intervjuerna förklarade vi de forskningsetiska riktlinjerna. Detta var för att våra intervjupersoner skulle ha möjlighet att själva bestämma över sin medverkan. Vid intervjusituationen ansåg vi det räckte med ett muntligt samtycke, eftersom vi inte förväntades komma åt några känsliga uppgifter. På de två instanser valde vi att genomföra totalt fyra intervjuer/ fokusgrupper, med arbetsledare/ gruppleddare och handläggare. Vi genomförde fokusgrupper, för att få igång en bra diskussion men även för att få med fler tankar och idéer än vad man får under en enskild intervju.

Dock hade vi en del funderingar kring fokusgrupper. De funderingar var: hur blir det i jämförelsen mellan instanserna, på grund av myndighets- och utförardel? Samt hur gör vi så att alla i gruppen får komma till tals? Vi ansåg att denna metod lämpar sig bäst eftersom vi vill få ett mer dynamiskt samtal och en fördjupad interaktion mellan olika aktörer. Detta stämmer överrens med vårt syfte: att undersöka instansernas syn på begrepp och samverkan.

Efter genomförda intervjuer transkriberade vi materialet och analyserade det som framkommit. Vi använde oss utav teman och underteman för att lättare genomföra jämförelser, så att skillnader och likheter kunde framträda. De teman vi använde oss av var inte förutbestämda, utan dessa kom till vid början av analysen. Detta var ett strategiskt val, eftersom vi vill vara så objektiva som möjligt vid intervjuerna och sedan lyssna på materialet. Intervjuerna ställs sedan mot en analytisk begreppsram, för att därefter resultera i vår slutdiskussion.

2.2 Tolkning - Hermeneutik

Hermeneutiken handlar om metoder för förståelse och tolkning, bland annat tolkning av olika fenomen. Tolkningar av texter, diskurser och handlingar är det väsentliga. Det handlar om huruvida man tolkar en text, att helheten är beroende av delarna (Kvale, 1997). Det man ska ha i åtanke är att forskarens tolkningar innebär en tolkning av andras tolkningar, vilket man bör ha i åtanke gällande reliabiliteten. Det viktigaste inom hermeneutiken är *den hermeneutiska cirkeln* alternativt *den hermeneutiska spiralen*. Enskilda delar kan förändra helheten som i sin tur kan förändra delarna. Det är detta som gör det till en *spiral* och en oändlig process. Detta är en del av hermeneutiken, att tolkningarna görs genom en cirkulär rörelse mellan individens förförståelse och dess (nya) erfarenheter. Det kan i sin tur skapa nya kunskaper vilket resulterar i att den individuella förståelsehorisonten utvecklas. Det finns sju principer för hermeneutisk forskning (a.a.).

1. ständig växling mellan delar och helhet
2. god gestaltning
3. prövning av deltolkningar nottosten som helhet
4. textens autonomi, det vill säga förstås texten utan förkunskaper, det är även här begreppet Livsvärld tar språng.
5. kunskap om textens tema
6. medvetenhet om förutsättningarna
7. tolkning innebär förnyelse och kreativitet

(fig. nr 1)

2.3 Metoddiskussion

Syftet med vår uppsats är att undersöka hur en myndighetsdel och en utförardel i kommunen beskriver innebörden i begreppet gott föräldraskap, hur de arbetar kring stöd och bedömning, samt att undersöka förutsättningarna för samverkan mellan dessa aktörer. Det resulterade i att vi valde fokusgrupper som insamlade metod.

Vi har även haft observation i åtanke som metod för denna studie, men vi insåg att det inte fungerar i denna studie. Detta eftersom vi skulle möta människor från beslutande instanser men även på grund av den stränga sekretessen. Vi kunde inte vara med på möten och se hur instanserna arbetar med klienterna.

Under arbetsgången stötte vi på olika funderingar och reflektioner. En av dem handlade om fokusgruppen. Trots att arbetsledare var närvarade kunde kritik framkomma, vilket vi kände var positivt samt att vi valde rätt metodform. Vidare reflekterade vi gällande vissa följdfrågor, att de blev lite ledande och eventuellt provocerande. Vi gjorde detta för att vissa intervjupersoner undvek att svara på vissa frågor, men även för att få bekräftelse på det vi uppfattat och tolkat och på så sätt säkerställa validiteten. Det som var positivt med att göra intervjuer i fokusgrupper var att vi nådde ut till många samtidigt och fick ta del av många informanternas tankar kring gott föräldraskap. Det var intressant att lyssna på informanternas diskussioner sinsemellan. Genom att göra intervjuer fick vi en bra syn på hur de ser på föräldraskapet. Det som var negativt var att några inte uttalade sig alls i fokusgrupperna, medans andra tog lite större plats under intervjun. Här kunde vi ha varit lite mer styrande, men å andra sidan var vårt syfte att höra deras tankar som grupp.

2.4 Generaliserbarhet, Validitet och Reliabilitet

Kvale (1997) tar i sin bok upp tre former av generalisering: naturalistisk, statisk och analytisk. Den naturalistiska generaliseringen kommer ur tyst kunskap och utvecklas som användning från erfarenheter, den statistiska generaliseringen bygger på att intervjupersonerna valts ut slumpmässigt och analytisk generalisering innefattar att man gör avvägda val mellan två undersökta situationer. Här ser vi tydligt att vi har använt oss av den analytiska generaliseringen, i och med att vi valt de specifika instanserna. Vi har även använt den statistiska generaliseringen, att intervjupersonerna slumpmässigt valts ut. Kvale (1997) beskriver tre mål för generalisering: det som är, det som kanske kommer att finnas och det som kan finnas.

Validitet kommer ifrån ordet giltighet, där sanning och riktighet i till exempel ett uttalande är avgörande. Kvale (1997) tar upp en fråga som är beskrivande för validitet: ”Mäter du vad du tror du mäter?”. En valid slutledning härleds ur sina premisser. Inom validitet tar Kvale upp tre sanningskriterier: korrespondensen, koherensen och den pragmatiska nyttan. Med dessa tre kriterier menar han att validiteten säkerställs genom att den överensstämmer med den objektiva världen, att det finns en motsägelsefrihet samt inre logik, men även att det finnas en realitet mellan utsaga och praktisk konsekvenser. Genom att svara på vårt syfte och våra frågeställningar avser vi mäta det vi ska mäta.

Kvale (1997) kopplar samman reliabilitet till forskningsresultatens konsistens, där han menar att frågor om bland annat ledande frågor under ett intervjutillfälle utgör en viktig del. Kvale (1997) tar specifikt upp reliabiliteten i samband med transkribering, att det är viktigt att utskriften blir så lika varandra ifall två olika personer ska skriva ut samma intervju. I och med detta menar han att tydliga instruktioner och liknande skriftspråk är ett nödvändigt måste.

Vi har transkriberat intervjuerna och därefter analyserat först var och en för sig, för att sedan jämföra vad vi kommit fram till. Citaten vi använt oss av har vi dubbelkollat senare under forsknings- och skrivprocessen. Vi valde att göra det på detta sätt för att säkerställa reliabiliteten.

2.5 Etik

Vi har utgått ifrån de fyra etiska riktlinjerna: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet när vi informerat våra informanter, men även haft riktlinjerna i åtanke under hela vår studie. Riktlinjerna beskrivs i de *Forskningsetiska Principer* (www.vr.se). Innan vi började med själva intervjuerna informerade vi intervjupersonerna om vår studie och att materialet ska användas i en c-uppsats samt var den är tillgänglig efter opponering. Vi poängterade gällande samtyckeskravet och att vi behandlar uppgifterna med konfidentialitet.

Vi valde fokusgrupper för att avpersonifiera informanterna till största möjliga mån, detta gjordes även genom att vi intervjuade två grupper per instans. Vi har valt att benämna instanserna med utförardelen och myndighetsdelen. Samt delat in dem i 1 och 2, för att påvisa vilka fokusgrupper som anser vad, till exempel utförarföreträdare 1, utförarföreträdare 2. Detta för att särskilja dem men även för att bibehålla anonymitet. Vi vill inte med vår studie undersöka vad olika personer tycker alternativt säger, vi utgår alltså inte från någon enskild åsikt utan ifrån instansen som en helhet.

3. Teoretiska utgångspunkter

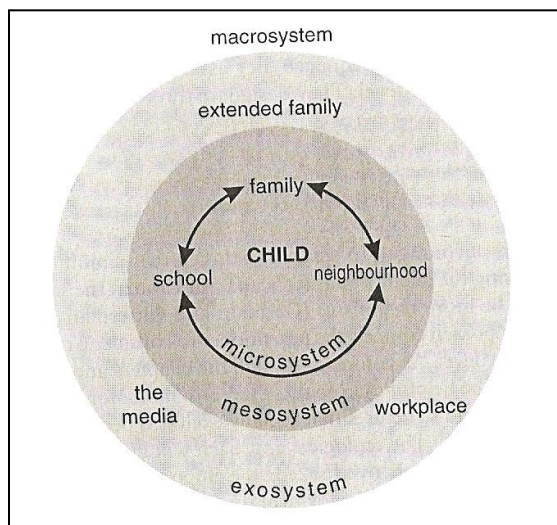
De teorier vi utgår ifrån är systemteori, intersektionalitet och samverkansteori. Först beskriver vi här vad teorierna innebär. Vi har valt att analysera utifrån systemteori eftersom denna teori sätter in föräldraförmågan i en helhetssyn. Vidare har vi valt intersektionalitet där olika faktorer påverkar varandra och vad innebörden av påverkan blir. Vårt syfte att se hur de valda instanserna arbetar kring stöd och bedömning. Instanserna själva arbetar utifrån systemteorin i och med vissa arbetsmetoder som vi återkommer till.

Vi har valt dessa teoretiska utgångspunkter för att belysa våra frågeställningar. Vårt syfte är även att undersöka förutsättningarna för samverkan mellan dessa aktörer. Det ter sig då naturligt att använda sig utav samverkansteorin, vilket vi återkommer till. Dessa teorier anser vi passar med vårt syfte som är att beskriva innebörden i begreppet gott föräldraskap.

3.1 Systemteori

Systemteorin beskriver samspel mellan människor/individer och det som finns i dess närhet, oftast organisationer eller grupper. Detta perspektiv fokuserar just på det samspel och handlingar som sker i det dagliga livet, interaktionen mellan människor. Interaktionen kan innebära relationer, processer och strukturer samt dess förhållanden med omvärlden (Svedberg, 2000).

Detta beskrivs i boken *Tackling social exclusion* av John Pierson (2005). I boken refereras det till Bronfenbrenners *ecological system of human development* (se modell nedan) och syftar till mikro - meso - makro system.

(fig. nr 2)

Dessa system finns var och en för sig, men de påverkas av varandra. Pierson (2005) beskriver olika sätt att hantera och handskas med framförallt social exklusion. Framförallt att man ska fokusera på individen, mikro- nivå men att även se helheten och samverkan utifrån både meso- nivå och makro- nivå. Han förespråkar en holistisk syn, där helheten är större än delarna och att inget

kan analyseras enskilt utan är i ett sammanhang, en kontext. Pierson (2005) beskriver nätverkskartor som ett bra redskap för att hantera social exklusion, eftersom man genom en nätverkskarta kan se vilka delar som påverkar individen, samt vilka delar som kan behöva förbättras för att påverka helheten.

Svedberg (2000) beskriver att den bärande tanken inom systemteorin är att alla system strävar efter en balans. Detta kopplar han vidare till framförallt arbetsgrupper, där en balans krävs för att genomföra till exempel en organisatorisk förändring. Utifrån detta förespråkar Svedberg att man använder sig av växelverkan mellan helhet och delar. Vidare beskrivs det att ett problem är något som alla inblandade är delaktiga i. För att komma till rätta med detta kan Bronfenbrenners mikro - meso - makro system vara till god hjälp, att man ser delarna på olika nivåer men även som en helhet (Svedberg, 2000; Pierson, 2005). Detta benämns i boken *Modern teoribildning* (2002) som nätverksarbete, en metod inom det sociala arbetet.

Systemteorin innebär att man fokuserar på hela familjen istället för enbart individen. Familjen påverkar barnet och barnet påverkar familjen. Människor tillhör interaktiva kategorier där det sker påverkansrelationer (Hacking, 1999).

3.2 Intersektionalitet

Detta är ett begrepp som oftast används av genusforskare, men nu även av andra och inte minst inom det socialpedagogiska fältet (Gustavsson, 2008). Av denna anledning har vi valt att först beskriva några rader gällande intersektionalitet, för att sedan fokusera på just genus och etnicitet.

Det som framförallt tas upp i intersektionalitetsdiskussioner är olika kategoriseringar som klass, kön, ålder och etnicitet. Dessa enskilda begrepp utgör en komplex och mellanmännisklig kommunikation i samhället. Syftet är att belysa den maktsymmetri som råder (a.a.).

Nina Lykke beskriver den gällande maktsymmetrin och dess integrering med varandra så här:

Själva poängen med en intersektionalitetsanalys är tvärt om att undersöka hur de olika axlarna integrerar; alltså hur de genom en komplex och dynamiska interaktion ömsesidigt konstruerar varandra (Gustavsson, 2008).

Hon menar alltså att man bör se integrationen mellan olika kategorier, något som hon syftar på att många tydligen inte gör utan att det är vanligast att man betraktar de olika axlarna utan dess integration (a.a.).

Intersektionalitet är kopplat till identitet och kategorier, detta måste finnas med när vi talar om intersektionalitet och maktaspekter. Det är framförallt de olika kategorierna som måste tas i anspråk när vi ser till intersektionalitetsproblematiken. Det kan även beskrivas på följande sätt:

Enligt ett intersektionellt perspektiv är variationen i en människas identitet och hur en person kategoriseras beroende av var man befinner sig eller vilka människor man möter (Multipel och intersektionalitet diskriminering, <http://www.homo.se/o.o.i.s/3991>).

Detta innebär att en person kan förflytta sig mellan olika kategorier över tid samt att det påverkas beroende på vilka man möter och vilka maktaspekter som råder. Svårigheter med detta kan dock vara att förändra de tilldelade genetiska kategorierna (även om det är fullt möjligt). Det är alltså desto viktigare att lyfta dessa aspekter och visa på maktstrukturerna (a.a.).

Barn med invandrabakgrund är överrepresenterade i barnavårdssystemet och i vård utanför hemmet, främst institutioner för problembelastade tonåringar där invandrapojkar är överrepresenterade. Enligt forskning har invandrarungdomars överrepresentation att göra med att deras familjer oftare har lägre inkomster, sämre tillgång till arbetsmarknaden och bor i mer belastade bostadsområden. Det handlar mer om klass än etnicitet (Lundström & Sallnäs, 2003).

Familjers fattigdom har olika skepnader, att vara kvinna och ensamstående förälder, att ha en så kallad invandrabakgrund eller att tillhöra en kulturell/ etnisk minoritet är faktorer som ökar risken för samhällsingripande när det gäller barnen (a.a.).

Petersson (2006) beskriver diskussioner som förts mellan olika forskare angående att det nästan alltid är fäderna som är osynliga i socialtjänstens utredningar. Samt att nästan alltid så skuldbeläggs mödrarna när det diskuteras kring sviktande omsorg. Artikeln är skriven utifrån socialkonstruktionismen, det vill säga att praktikerna skapar detta problem. Petersson (2006) refererar till två framträdande forskare som ser på detta utifrån en könsbunden problematik och de utgår ifrån bilden av kärnfamiljen. Studie i artikeln har fokus på de ifrågasatta fäderna och stödet som socialtjänsten ger. Artikelns slutsats är att faderns föräldraskap handlar om att vara en assistent när moderns omsorg sviktar. I de ärenden som Petersson (2006) beskriver är alla utom ett fall, miljöärenden utifrån LVU. I dessa beskrivningar finns det utförliga noteringar angående moders föräldraskap och förmågor. Kring fadern finns det knapphändiga uppgifter, om de överhuvudtaget nämns. De uppgifter som finns handlar i de allra flesta fall inte om föräldraskapet. Petersson hävdar i sin artikel att mödrarna närvaro och faderns frånvaro, i socialtjänstens utredningar, tas för givet och att det finns en förväntning på mödrarnas föräldraskap och omsorgsförmåga (a.a.).

Nära sammankopplat till genus är begreppet jämlikhet. I boken *Den gränslösa välfärdsstaten* (2003) definieras begreppet av Montanari som:

möjligheten att uppnå ett fullvärdigt socialt medborgarskap

Det talas även en del om genusjämlighet, vilket beskriver skillnaderna mellan könen utifrån socialkonstruktionismen. Att det finns skillnader mellan könen gällande resurser och livschanser skapade i det samhälle vi lever i. Utifrån det biologiska tänkandet gällande genus, ser man på könen utifrån att kvinnor och män har olika sociala roller och livschanser. Det biologiska tänkandet medför att förändringspotentialen är näst in till obefintlig till skillnad om man utgår ifrån socialkonstruktionismen (Montanari, 2003).

I Schlytters (1999) bok *Kön och juridik i socialt arbete* kan man även läsa om de biologiska skillnaderna. Där tas det dubbla normsystemet upp, att alla ska vara jämställda inför lagen, men trots detta ses det olika på könen utifrån de rådande samhälleliga normerna. Att tjejer/ kvinnor

ska bete sig på ett sätt och killar/ män ska bete sig på ett annat, samma handling kan ge olika utslag i rättsystemet (Schlytter, 1999).

3.3 Samverkansteori

Markström (2003) tar upp nyinstitutionalism som innebär att organisationer är genomsyrade av omgivningen och att de utvecklas genom samspel med aktörerna i omgivningen. Enligt det nyinstitutionella perspektivet är organisationen beroende av sin omgivning när det gäller sociala och kulturella faktorer och ”tekniska” faktorer som infrastruktur och resurser.

Samspel och samverkan innebär att man tillsammans arbetar mot ett gemensamt mål med människor som ofta har en annan utbildning, som är styrda av andra regelsystem och som har en annan organisatorisk position. Samverkan är medvetna målinriktade handlingar som utförs tillsammans med andra i en avgränsad grupp med ett definierat syfte och mål. All samverkan handlar om ett objekt, och i *human service organisations* är människor objektet (Danermark, 2005). I människovårdande organisationer är människan råmaterialet som organisationen ska arbeta med och förändra. Kommunens socialtjänst är ett exempel på en så kallade *människovårdande organisation*, från engelskans *human service organisations* (Markström, 2003). Danermark (2004) lyfter fram tre centrala faktorer (se nedan) som påverkar förutsättningarna för samarbete, dessa är:

- **kunskaps- och förklaringsmässiga faktorer** - de yrkesverksamma har olika utbildning och därmed olika sätt att se på problemet och olika idéer hur det ska lösas.
- **formella och informella regler** - regelverk, så som lagstiftning, regelsystem, avtal ser olika ut inom samma organisation.
- **organisatoriska situationen** - personalen kan möta personen utifrån olika organisatoriska positioner.

(fig. nr 3)

För att få en framgångsrik samverkan så är förutsättningarna för detta att dessa tre typer av faktorer identifieras, lyfts fram samt diskuteras. Samverkansprocessen bör ses som en lärandeprocess där aspekter om makt, inflytande och känslor spelar en stor roll. Ledningen måste ha en aktiv roll under hela samverkansprocessen. Är ledningen passiv eller frånvarande så kan det få förkrossande konsekvenser för samverkan (a.a.). Detta tar även Skerfving (2005) upp, där hon beskriver ledningen som en betydande del i samverkansformerna.

Sofia Enell (2007) tar upp en samarbetsmodell som Bengt Berggren har konstruerat. Modellen visar olika grader av interaktion mellan verksamheter och professioner och kan användas för att beskriva olika nivåer samt innehåll av samverkan. Modellen beskrivs på följande sätt:

Separation eller icke samarbete. Det är när olika verksamheter inom samma organisation utför insatser för samma målgrupp parallellt, men utan någon samordning. Detta innebär att det inte sker någon samverkan trots att det kan verka så utifrån verksamheternas placering, ett nollstadium (a.a.).

Koordination eller samordning är när verksamheter kompletterar varandra genom att till exem-

pel remittera till varandra utan att ha någon samverkan kring frågan. Det kan vara så att verksamhet A hänvisar någon till B eller att A ber B ta kontakt med den berörda. Syftet med samordningen är att uppnå ett bättre resultat genom att addera olika insatser till varandra, utan att det finns något direkt samarbete mellan verksamheterna (a.a.).

Kollaboration betyder samarbete och innebär att verksamheter samarbetar med varandra för att hitta lösningar på specifika problem. Den samverkan är utifrån ett gemensamt uppdrag eller mål, men är väl avgränsat och varje yrkesgrupp tar ansvar för sitt kompetens- och ansvarsområde.

Denna samverkansform kräver mer av deltagarna och gruppen behöver ha gemensamma kunskaper för att kunna formulera gemensamma mål (a.a.).

Integration eller sammansmältning är när verksamheter helt går samman och för de inblandade yrkesgrupperna blir de flesta uppgifterna gemensamma. Yrkestillhörigheten är inte viktig utan här kan olika yrkesprofessioner gå in i varandras ställe (a.a.).

Konsultation eller samråd. Genom konsultation kan det ges tillfälliga insatser mellan verksamheter och de professionella ställer sin kunskap till förfogande för varandra. Personalen är experter på sina områden i denna form av samverkan. Deras status är jämlik, för konsulten ska inte ta över någon arbetsuppgift eller ta ansvar för uppgifter som ligger utanför hans/hennes område (a.a.).

Danermark och Kullberg (1999) tar upp hindrande faktorer (se nedan) som kan påverka samverkan:

- vagt formulerade mål
- olika kunskapstraditioner och professionella mål
- olika ekonomiska intressen
- skilda organisatoriska strukturer
- olika ansvarsfördelning
- asymmetrisk relation mellan de samverkande
- skild etisk praxis
- dålig samordning
- hög personalomsättning
- stor arbetsbelastning

(Fig. nr 4)

Danermark (2004) tar upp att graden av politisk styrning påverkar samverkan, ju mindre politisk styrning det är desto större frihetsgrad finns det för de inblandade yrkeskategorierna. Genom att klargöra vilka lagar och regler som styr arbetet, i ett tidigt skede i samverkan och på vilket sätt, kan man förebygga och förhindra många missförstånd och problem (a.a.).

Andresen och Østeraas (2002) beskriver två former av samverkan. Den formen som är mellan organisationer/ instanser och den som är kring människor. Här gör de alltså en åtskillnad mellan dessa former, men samverkan kan dock innefatta båda formerna.

Här har vi nu gått igenom systemteori, intersektionalitet och samverkansteori. Dessa kommer att utgöra teoretiska utgångspunkter för vår analys. Systemteori valdes eftersom denna sätter in föräldraförmågan i en helhetssyn. Intersektionalitet användes på grund av att olika faktorer påverkar varandra samt vilken innebörd det blir genom denna påverkan. Samverkansteorin undersöker förutsättningarna för samverkan mellan aktörer.

4. Centrala begrepp

Här tar vi upp relevant litteratur för vårt uppsatsämne. Vi går igenom begreppen föräldrar, föräldraförmåga, föräldrabadömning och omsorgssvikt. Dessa teoretiska kunskaper tar vi med oss till den senare analysen. Kapitlet beskriver den teoretiska synen på föräldrar och föräldraskap, samt hur forskare beskriver hur bedömningar av föräldrar görs. Detta utgör grunden för vår syn på föräldraskap och gott föräldraskap.

Föräldraskap, föräldraförmåga och gott föräldraskap är socialt konstruerade föreställningar om det normativa beteendet som råder i samhället. Primärt har sociala konstruktioner använts för att öka medvetenheten. Hacking (1999) menar att det finns två sätt: ett övergripande och ett lokalt. En lokal tes kan vara inspirerad av en övergripande inställning, men poängen med den är att höja medvetenheten om något särskilt. Lokala teser är i princip oberoende av varandra. Hacking (1999) menar även att det finns djupt liggande behov av att tala om verkligheten såväl som om sociala konstruktioner. Dessa verkar vara varandras motsatser och spänningen mellan dem beror på deras växelverkan. Distinktionen mellan objekt och idé är dock vag och problemet är just att idéer ofta växelverkar med tillstånd, villkor, beteenden, handlingar och individer (a.a.).

4.1 Föräldrar, föräldraskap och föräldraförmåga

Vi vill återigen påminna om vårdnadsansvaret som beskrivs enligt FB samt SoL och Barnkonventionen (se bilaga 3). Ett *tillräckligt bra* föräldraskap innebär att den känslomässiga och fysiska omsorgen står i relation till barnets behov och inte i relation till de vuxnas behov (Killén, 2002). Samspelet präglas av att de vuxna är mottagliga för barnets signaler och att de vuxna är tillgängliga för barnen både fysiskt och känslomässigt (Bunkholdt, 1995).

Tillräckligt bra föräldraskap handlar om att acceptera barnet som det är
(Killén, 2002)

Killén (2002) skriver att en viktig förutsättning för att kunna utveckla och utöva ett tillräckligt bra föräldraskap är att föräldrarna själva fått uppleva tillräckligt bra omsorg som barn. Bra självkänsla är en annan bra förutsättning, ju bättre självkänsla desto större är sannolikheten för att hantera föräldraskapet. Bettelheim (1987) beskriver en *tillräckligt bra* förälder med följande:

It follows that to be a good enough parent one must be able to feel secure in one's parenthood, and one's relations to one's child.

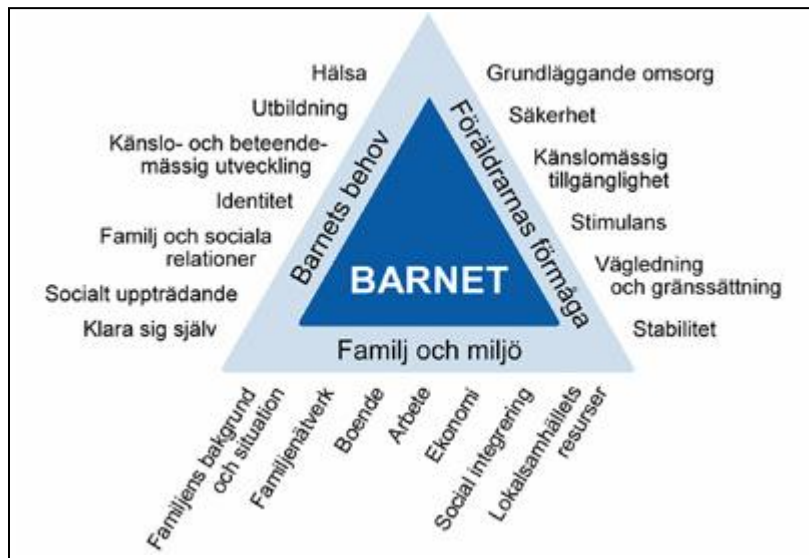
Vidare beskriver Bettelheim att dessa föräldrar bidrar även till trygga barn, som kan kopplas till Killéns tankar om självkänsla.

Good enough grundades i England av Donald Wood Winnicott. Hans attityd till föräldraskapet och förhållandet mellan föräldrar och barn kännetecknas av en grundläggande tilltro: en tilltro till föräldrars önskan och förmågan att ta hand om sina barn och en tilltro till barns inneboende utveck-

lingsförmåga. Enligt Winnicott är en *tillräckligt bra* förälder någon som erbjuder en pålitlig, personlig och en levande relation med sitt barn. Föräldrarna behöver i första hand inte kunskaper, utan tillit till sina egna naturliga och delvis omedvetna kroppsligt förankrade processer. De behöver stöttning i form av empowerment för att kunna lita på sina egna föräldraförmågor och att förstå att de duger som föräldrar (Winnicott, 1994).

God föräldraförmåga beskrivs i empiriska och teoretiska studier som en förmåga till inlevelse, empati samt förmåga att vara omsorgsfull och trösta barnet. Även att förstå barnets behov och att dessa är föränderliga. Att kunna utföra praktiska uppgifter ingår även i föräldraförmågan. Positiva föräldraegenskaper beskrivs som en stabil personlighet med social förmåga och förmåga att samarbeta och ta emot hjälp, råd och stödinsatser som erbjuds (Socialstyrelsen, 2007).

I modellen i Barns behov i centrum (BBIC) är utgångspunkten en systemteoretisk förståelse (Socialstyrelsen, 2006b). Där beskrivs det även att föräldrarna på lämpligt sätt ska stödja barnets utveckling, samt tillgodose barnets behov utifrån dess perspektiv. BBIC beskriver detta med hjälp av en triangel (se nedan).

(fig. nr 5)

Grundläggande teori inom den sociala barn- och ungdomsvården är Bronfenbrenner *ecological system of human development* som innebär en helhetssyn och som även är den centrala teorin i BBIC-modellen (Socialstyrelsen, 2006a).

Att ha barn och unga i fokus är utgångspunkten för att kunna bedöma om de är behov av skydd alternativt behov av stödinsatser. Barns ställning har stärkts i den sociala barn- och ungdomsvården som följd av Sveriges ratificering av barnkonventionen och det finns ifört i lagar som SoL och LVU. Barns bästa ska alltid beaktas, utredas och redovisas. Att stärka barns delaktighet och inflytande, förbättra samarbete med barnets familj och nätverk samt skapa struktur och systematik i utredningar så att lämpliga insatser kan sättas in och följas upp är syftet med BBIC. Att skapa ökad rättssäkerhet genom en nationell enhetlighet i barnavårdsutredningar är även det ett av syftena med BBIC (a.a.).

Enligt Killén (1991) varierar synen på barn, uppfostran och föräldraskap utifrån tid och rum. Variationen mellan olika kulturer kan skilja, men även skillnader i tid finns. Det verkar ändå finnas en gemensam nämnare, de kognitiva och emotionella förmågorna hos föräldrarna värderas högt i föräldrabedömningar. Killén har funnit sju föräldrafunktioner som är centrala, dessa är:

Förmågan att uppfatta barnet som realistiskt
Förmågan till realistiska förväntningar om de beroendemässiga och känslomässiga behov som barnet kan tillfredställa
Förmågan till realistiska förväntningar på barnets förmåga
Förmågan att engagera sig positivt i samspel med barnet
Förmågan till empati med barnet
Förmågan att prioritera tillfredsställandet av barnets mest grundläggande behov framför de egna behoven
Förmågan att bära egna smärtor och frustrationer utan att behöva avreagera sig på barnet

(fig. nr 6)

Socialstyrelsen (2006b) beskriver de sex aspekter som de anser är viktiga för att föräldrar ska kunna tillgodose barns behov, dessa är:

Grundläggande omsorg
Säkerhet
Känslomässig tillgänglighet
Stimulans
Vägledning och gränssättning
Stabilitet

(fig. nr 7)

Föräldrafunktionerna kan enligt Killén (1991) påverkas negativt utifrån några olika dimensioner, dessa är omognad, psykiska problem, psykoser och intellektuella funktionshinder. De kan göra sig betydande beroende på i vilken allvarlighetsgrad de framträder och de kan även påverkas/ förstärkas av missbruk, destruktiv livssituation samt svagt nätverk. De psykiska problemen och psykoserna som Killén (1991) beskriver kan även utläsas i Hindbergs (2001) bok. Där beskrivs dimensioner och olika spektrum av psykiska sjukdomar. De långvariga formerna av dessa som innefattar långvarig depression och psykoser, är de former som kan innebära negativa konsekvenser för barnet och samspelet till mamman. I boken *Svikna barn* (1991) tas det upp två olika former av omognad som är viktiga att belysa, det är primär och sekundär omognad. Primär omognad innebär att man aldrig tidigare nått upp till en mogen nivå och med sekundär omognad menas att man på grund av olika händelser i livet, så som traumatiska upplevelser eller misslyckanden, intar en omogen roll.

Tillgången till fungerande nätverk är väldigt betydelsefullt för barnets och föräldrarnas utveckling och välbefinnande. Både formella och informella nätverk är viktiga för att säkerställa barnets och föräldrarnas behov och studier visar att stödet kan bidra till att föräldrarna utvecklar sin föräldraförmåga (Socialstyrelsen, 2007). Killén (2002) skriver om att ha föräldrarna i fokus genom att starta föräldragrupper. I föräldragrupperna kan föräldrarna stötta varandra i föräldraskapet och grupperna kan fungera som ett forum. Winnicott pratade om en professionalisering av föräldraskapet och menar att det är en risk att kräva perfektionism hos föräldrarna. Kraven och förväntningarna ökar på föräldrarna och avspeglas i uttryck som ”att öka föräldrakompetensen” (a.a.).

Enligt Killén (1991) är det även viktigt att belysa att de föräldrarna med intellektuellt funktionshinder i sig inte behöver betyda att de har bristande omsorgsförmåga, utan det handlar om vilken grad av funktionshinder. Det finns de som utan problem klarar livet som förälder, men det finns även de som inte gör det. Dessa kan bland annat ha problem med att registrera tecken från barnet på till exempel feber eller andra ohälsotecken, men även att läsa och dosera ut rätt medicin.

4.2 Föräldrabedömning och Utredningshem

Killén (1991) understryker vikten av kunskaper huruvida föräldrarnas omsorgsförmåga är situationsbetingade, de vill säga övergående psykiska problem, omognad (och i sådana fall vilken form) samt vilket nätverk som finns kring föräldrarna. Hon poängterar även att föräldrafunktionen inte är något statiskt, utan föränderligt och med rätt hjälp och stöd kan det gå från omsorgssvikt till *tillräckligt bra* föräldraskap. Med empowerment kan socialarbetare hjälpa föräldrarna i sitt föräldraskap genom att stärka deras självförtroende och förmåga att tillgodose barnets behov (Socialstyrelsen, 2007).

Med BBIC utreds föräldrarna utifrån triangelns (se fig. nr 5) sidor: *Barnets behov*, *Föräldrarnas förmåga* samt *Familj och miljö* för att se om föräldrarna kan tillgodose behoven och ge grundläggande omsorg. BBIC klarlägger barns behov och modellen har brutits ner till sju områden (se fig. nr 5, triangelns vänster sidan) som är viktiga för att barn och unga ska kunna utvecklas till väl fungerande och självständiga vuxna. Barns utveckling sker i samspel med och påverkas av föräldrar samt av omgivningen (Socialstyrelsen, 2006a).

I Hindbergs bok *När omsorgen sviktar* (2001) tas det upp några punkter (se följande figur) som bör/kan ingå i en föräldrabedömning, dessa är:

Centrala föräldraförmågor Föräldrarnas bakgrund Föräldrarnas psykiska och intellektuella mognad Familjens nätverk och socioekonomiska situation Föräldrarnas föreställningar om barn och föräldraskap Förmågan till anknytning Riskfaktorer Familjekarakteristiska Utvecklingspotential och prognos

(fig. nr 8)

Sallnäs (1995) beskriver att uppgifterna på utredningshem är att med olika medel samla in information om familjerna, titta på föräldrarnas omsorgsförmåga och deras situationer under deras vistelse på utredningshemmet. Materialet som insamlats lämnas till socialtjänsten, där uppdraget kom ifrån. Detta material ligger till grund för socialtjänstens utredning.

Enligt Sallnäs (1995) arbetar man på dessa utredningshem utifrån de kriterier som kan utläsas i Killéns böcker. Det visar sig att flertalet av utredningshemmen idag arbetar utifrån BBIC. Insamlandet av material görs genom deltagande intervjuer samt observation. Intervjuerna är inte så strikta utan

mer som samtal, samtal om och med föräldrarna. De använder sig även av videoinspelningar, som personalen kan analysera, men de kan även visas för föräldrarna för att diskutera kring materialet. Arbetet med föräldrar och familjer är inte bara att bedöma dem utan även att träna dem i föräldrollen och stärka dem i sitt föräldraskap. Enligt Sallnäs (1995) är det möjligt att hitta kriterier som avgör om föräldrarna är *tillräckligt bra* på att ta hand om sina barn.

4.3 Omsorgssvikt

Omsorgssvikt talas det om när någon av de sju centrala föräldrafunktionerna inte uppfylls (se fig. nr 6). Omsorgssvikten hos ena föräldern kan uppvägas av den andre föräldern alternativt ett starkt nätverk, det är helheten som skall bedömas. Hindberg (2001) beskriver att omsorgssvikt kan delas in i fem kategorier: fysisk misshandel, psykisk misshandel, sexuella övergrepp, vanvård och försummelse. Hon lägger dock själv till tre kategorier: missbruk, psykisk sjukdom och utvecklingsstörning, som även de ingår i omsorgssvikt.

Känslomässig försummelse har ingen medveten avsikt, utan handlar helt om föräldrarnas oförmåga att tillfredställa barnets behov. Detta är ett resultat av att föräldern sätter sig själv i första rummet och inte ser barnet och dess behov. Föräldern försummar alltså barnet genom bristande förståelse för barnets behov. Den allvarligaste känslomässiga försummelsen anser Hindberg (2001) är under spädbarnstiden, att anknytningsprocessen hindras. Barn som utsätts för detta kan få problem senare i livet, då med oförmåga till empati, svårigheter i det sociala livet och eventuellt egna problem med sitt föräldraskap (a.a.).

5. Resultat

Vi har valt att fokusera på två instanser i kommunen för att göra våra empiriska undersökningar. Dessa är Socialkontoret samt Råd & Stöd. Här följer en beskrivning över resultatet från intervjuerna, gjorda utifrån intervjuguiden (se bilaga 4). Vi har delat upp dem i tre teman som framträtt.

5.1 Teman

I vår resultatredovisning har vi valt att utgå från tre övergripande teman nämligen synen på olika begrepp, dokument och arbetsmetoder samt samverkan och samarbete. Till dessa tre teman tillkom även underteman, för att förenkla jämförelserna mellan de två instanserna.

I temabeskrivningarna har vi valt att utifrån intervjuerna benämna dem Myndighetsföreträdare 1 och 2 samt Utförarföreträdare 1 och 2 vid citat. Detta eftersom vi inte utgår från någon enskild åsikt, utan utgår från instansen som helhet. Nedan följer de tre teman som framträtt under intervjuerna.

5.1.1 Syn på begrepp

En viktig del i uppsatsens syfte är att förstå hur de båda instanserna beskriver det goda föräldraskapet och vad de lägger för innebörd i detta begrepp. De begrepp som vi kommer att ta upp under detta tema är faktorer som påverkar vid föräldrabedömningen. Dessa begrepp har vi valt att lägga i olika underteman: *tillräckligt bra/ good enough*, mammaroll kontra papparoll, kulturella skillnader och likheter samt riskgrupper. Dessa faktorer framkom under alla intervjuer på ett eller annat sätt.

Gott föräldraskap

Under intervjuerna framkom det att något som är gemensamt för instanserna är att gott föräldraskap ses på liknande sätt. De berättade att man som förälder ska vara tillgänglig och närvarande samt ha förmågan att möta barnet på samtliga behovsområden. Under intervjuerna framkom det att instanserna är överens om att man alltid ska ha barnet i fokus och att se till att barnets behov blir tillgodosedda. Från intervjuerna beskrivs gott föräldraskap som:

Att man sätter barnets behov framför sina egna. (Utförarföreträdare 1)

Att man kan sörja för barnets grundbehov med trygghet, omvårdnad, psykisk och fysisk hälsa. (Utförarföreträdare 1)

Det är väl att man är tillgänglig, tycker jag är viktigt. (Utförarföreträdare 2)

Andra beskriver det med följande:

Gott föräldraskap det handlar om att man har förmågan att sätta sig själv åt sidan och se barnets behov, det är steg 1. (Myndighetsföreträdare 2)

Företrädare från Myndighetsdelen berättade att de tycker att BBIC är en bra beskrivning av vad gott föräldraskap är och vad som krävs samt att de har den som tankemodell när de utreder. De utgår ifrån triangelns tre sidor (se fig. nr 5) för att se om sidorna; *barnets behov, föräldrarnas förmåga* samt *familj och miljö* är fungerande och hur de samspekar:

Å då kan man väl säga att god föräldraförmåga det är när man kan tycka att det här (syftar på triangeln, vår minnesanteckning) är good enough så att säga. (Myndighetsföreträdare 1)

Företrädare från Myndighetsdelen berättade att det kan finnas brister hos föräldrarna men att man kan kompensera de bristerna genom att erbjuda stöd och hjälp. Vid omsorgssvikt sätts det in insatser som ska hjälpa föräldrarna att tillgodose barnets behov. Det finns olika definitioner och spektrum av omsorgssvikt. Känsломässig omsorgssvikt beskrivs av Myndighetsdelen som en allvarlig form.

Det är betydligt mer allvarligt än att man kanske inte har rena kläder. Då blir man mer trasig som person. (Myndighetsföreträdare 2)

Företrädare från Myndighetsdelen beskrev att man kan försöka att lära föräldrar att bli mer tillgänglig genom att arbeta med olika metoder, men att det i vissa fall kan var problematiskt.

Det är ju en tung bit att arbeta, det är lättare att lära någon att städa och tvätta va. (Myndighetsföreträdare 2)

Vi får berättat i en intervju, att omhändertagande med tvång inte görs förrän de har provat alla frivilliga insatser som finns att sätta in i en familj. Vidare diskuterade alla informanter mer ingående gällande begreppen *tillräckligt bra* och *good enough*.

Tillräckligt bra/ good enough

Det framkom att vissa informanter likställer begreppet *good enough* med *tillräckligt bra* och att de använder sig mer av begreppet *tillräckligt bra*. Företrädare på Myndighetsdelen beskriver *tillräckligt bra* som att det fungerar *tillräckligt bra* i familjen och det inte finns skäl att gå in med LVU. Det fungerar alltså *tillräckligt bra* för att barnet ska kunna bo kvar i familjen. För att *tillräckligt bra* ska bli gott föräldraskap behövs det sättas in åtgärder, såsom stöd i form av samtal eller rent praktisk stöd.

Vi kan se att det finns vissa brister, det finns saker man skulle önska att det var bättre. Men vi tycker ändå att det är tillräckligt bra, det finns alltså inte skäl att gå in med LVU. (Myndighetsföreträdare 1)

Good enough är ju någonstans längre ner, mindre gott föräldraskap. När man ser att det är dåligt men det är ändå good enough. (Myndighetsföreträdare 2)

Det som kommit fram i våra intervjuer är att begreppet *good enough* är subjektivt och det finns inga kriterier av vad som är *good enough*. Informanterna tycker att det är svårt att veta var de ska dra gränsen för vad som är *good enough* och vad som inte är *good enough*. Vissa informanter tyckte att det är ett godtyckligt begrepp som inte säger så mycket egentligen och

att begrepp inom socialt arbete ligger i modet, de finns med ett tag för att senare bytas ut mot andra begrepp som då ligger bra i tiden.

Det känns som ett godtyckligt uttryck som egentligen inte har någon större betydelse. (Utförarföreträdare 2)

En del kände sig positivt inställda till begreppet.

Ganska enkelt, bra begrepp. (Utförarföreträdare 1)

Även *tillräckligt bra*, som likställs med *good enough* av vissa på instanserna upplevs inte heller som ett bra begrepp.

Därav så vill jag mena att det är lite slasktrattaktigt va, man kan stoppa in lite av varje däri, under dom begreppen. (Myndighetsföreträdare 2)

Det som framkom vid intervjuerna är att båda instanserna har hört talas om begreppet, men att det inte används officiellt utan används inofficiellt i gruppen när de diskuterar ärenden. Enligt informanterna så skrivs *good enough* aldrig i utredningar eller rapporter. De flesta informanter visste inte var de fått kännedom om begreppet, det är ett begrepp som har smugit sig in i verksamheten och funnits med ett bra tag. Någon informant hade hört det i en vidareutbildning och kopplar till Winnicott. Vad som är *tillräckligt bra* och *good enough* samt var gränsen ska dras är något som, vi får berättat, ständigt diskuteras på Myndighetsdelen och Utförardelen.

Vidare i intervjuerna diskuterades synen på familjen och föräldraskapet utifrån genus- och etnicitetsperspektivet. Våra resultat av deras reflektioner följer nedan.

Mammaroll kontra papparoll

Inför lagen är mamman och pappan lika, företrädarna på Myndighetsdelen och Utförardelen berättade att de inte gör skillnad på mamman och pappan. Ändå framkom det skillnader under intervjuerna utifrån genusperspektivet. Det lever fortfarande kvar, till viss del, att kvinnan bär huvudansvaret för omsorgen i familjen.

Man ställer högre krav på kvinnor. Det gör ju samhället och lagstiftningen också, tycker jag. (Myndighetsföreträdare 1)

Företrädare från Myndighetsdelen berättade för oss, att kvinnan har större chans i familjerättsliga sammanhang, att få enskild vårdnad om barnet. Vidare beskriver de att ensamstående kvinnor har oftast större chans att få enskild vårdnad än ensamstående män.

Sen vill jag inte tro att man gör en jättestor skillnad, men en viss skillnad tror jag att det är. (Myndighetsföreträdare 1)

Utförardelen berättade för oss att de ibland upplever en svårighet att få med papporna i vardags-sysslor och i kontakter med myndigheter. De kände att det ibland är som att jobba i uppförbacke med att få papporna mer involverade och det är något som de kan se hos både svenska och utländska familjer.

Det finns oftast en mamma och det är hennes roll att ta hand om familjen. (Utförarföreträdare 2)

Företrädare från Utförardelen berättade att i vissa fall finns det redan antaget från beställningen, som de ska arbeta med, att man utgår ifrån att det finns en mamma som har mycket ansvar i familjen. Företrädare för Utförardelen berättade att det ofta är mamman som sköter skolkontakter och hemmet och att det är hennes roll, men att de försöker få med pappan lika mycket. De tyckte att det är vanligare att pappan är frånvarande och de arbetar mycket med ensamstående mammor.

Båda instanserna var i intervjuerna tydliga med att de inte försöker göra någon skillnad på mamman och pappan i en familj genom att ställa olika krav på dem. De tyckte att om båda föräldrarna har samma förutsättningar och är involverade i barnets liv så ska de behandlas lika. Företrädare från Myndighetsdelen beskrev det som om den ena föräldern brister för mycket och familjen är separerad så kan de rekommendera att den fungerande föräldern ska söka enskild vårdnad om barnet. Myndighetsdelen kan uppmuntra dem till att skydda sitt barn för föräldrars vårdansvar sträcker sig långt. Vissa informanter berättade att de tycker att det är jämställt i familjerna, speciellt i de yngre.

Vid nya familjekonstellationer, om det kommer in en ny man eller kvinna i familjen, så berättade instanserna att de ser utifrån det familjesystemet som barnet befinner sig i och ser helheten. Om det är en stadigvarande relation och mannen/kvinnan bor i familjen så tas det med i utredningen och ärendet. Dessa olika familjekonstellationer ses både i svenska familjer och i familjer med annan etnisk bakgrund. Utifrån detta går vi vidare och tittar på kulturella skillnader och likheter som instanserna beskriver i intervjuerna.

Kulturella skillnader och likheter

Företrädare från Myndighetsdelen berättade att det är en vanlig föreställning och fördom att invandrare är överrepresenterade på barn- och familjeavdelningen. Vidare berättade de att på ungdomsavdelningen så finns det däremot en överrepresentation av invandrarungdomar.

Vi får berättat för oss att det grundläggande för instanserna är att de utgår från lagstiftningen och att det är nolltolerans att slå barn samt att det är skolplikt i Sverige. Instanserna berättade att de bemöter svenska familjer och invandrarfamiljer lika, men känner att det ställs olika krav på dem. Från intervjuerna framkom det att det visas mer hänsyn till invandrarfamiljerna och de har förståelse för att vissa saker inte fungerar. Båda instanserna berättade att de tycker det är svårt med vilka krav som ska ställas och tycker att de ställer hårdare krav mot svenska familjer.

*Att man tycker självklart det här med svenskar ska fixa vissa saker, medans man kanske kan se mellan fingrarna att vissa invandrarföräldrar inte fixar det.
(Myndighetsföreträdare 2)*

Vad är det som gör att vi resonerar olika? (Utförarföreträdare 2)

Företrädare från Utförardelen berättade att det är något som de diskuteras mycket, varför det ställs olika krav. På Myndighetsdelen sa de följande angående de olika kraven på svenska respektive invandrarfamiljer:

Eller lägre krav på invandrare. (Myndighetsföreträdare 2)

Detta förklarar företrädare från Myndighetsdelen med att vissa eventuellt har bott här kortare tid. Företrädare från Utförardelen berättade att det kan ta längre tid att lära känna de familjerna på grund av svårigheter med språket och att det blir annorlunda med tolk.

Det tar längre tid tycker jag. Alltså innan man lär känna personen eller föräldern eller familjen därför att det är så mycket mer som måste gås igenom med tolk och som också jag ska tolka. (Utförarföreträdare 1)

De berättade att just det kulturella är svårt att ställa krav på, hur många som ska sova i ett rum och vilken mat som är bäst att äta. De vill att invandrarna ska behålla och vårda sin kultur.

Instanserna berättade att vissa familjer kan känna sig kränkta över att en myndighet går in och säger till hur de ska uppfostra sina barn, synen på barnuppfostran kan se olika ut. Andra tackar och tar emot hjälpen och kan känna att de är till besvär fast de har rätt till stöd och hjälp. De ser det så att barnen i invandrarfamiljer kan få en maktposition genom att de oftast lär sig språket fortare än sina föräldrar. Barnen får vägleda föräldrarna och pappan i familjen kan förlora sin auktoritet och känna sig maktlös. Vissa informanter berättade att de kan känna att de är lite för förklarande och nästan klappar på huvudet litegrann. Andra informanter kan se att de kanske inte vågar vara tillräckligt tydliga med att förklara att det till exempel är lag på att gå i skolan och tycker att man behöver vara tydlig i invandrarfamiljerna.

I nästa tema går vi in på de riskgrupper som instanserna tycker sig kunna urskilja.

Riskgrupper

När vi går in djupare på detta område så framkom det i intervjuerna att riskgrupperna ansågs sträcka sig över samhällsklasserna men att vissa grupper är mer framträdande, såsom psykiska funktionshinder, intellektuellt funktionshinder, psykosocial miljö och vissa bostadsområden. Företrädarna för de båda instanserna ville först inte nämna några riskgrupper utan säger att alla grupper är lika vanligt förekommande.

Den enda klasskillnaden som företrädare från Myndighetsdelen sade sig kunna se bland riskgrupperna är i familjerättsärenden och vårdnadskonflikter.

Värst är nästan de högutbildade där, dom är nästan överrepresenterade på vårdnadskonflikterna. (Myndighetsföreträdare 2)

De berättade att de välutbildade har orken att driva vårdnadskonflikterna och har förmågan och pengarna att skaffa sig bra advokater samt kan klarar av att diskutera med de professionella. Företrädare från Utförardelen berättade att de mest framträdande riskgrupperna är barn till föräldrar med psykiska- och neuropsykiatriska funktionshinder samt föräldrar som är svagbegåvade/ lågbegåvade.

Vi gjorde ju en inventering här och då var det ju barn till föräldrar med neuropsykiatriska funktionshinder och så var det barn till föräldrar med psykiskt funktionshinder och så. (Utförarföreträdare 1)

Vidare berättade företrädarna från Utförardelen att dessa grupper är mest framträdande, men i övrigt är det ganska jämnt fördelat.

I detta tema har instansernas syn på begreppen, *tillräckligt bra* och *good enough*, framträtt. Som vi kan se det har båda instanserna likvärdiga definitioner på dessa dock används nästa enbart *tillräckligt bra*. Svårigheterna för instanserna har varit gränsdragningen, vad som är *tillräckligt bra* eller inte. Detta är viktigt att belysa, att det finns olika syn på hur bra dessa begrepp är och hur de egentligen ska användas. Båda instanserna berättade att de utgår ifrån ett lika bemötande oavsett genus eller etnicitet, dock berättades det att de är medvetna om att de ibland omedvetet kan göra en skillnad. Detta är något de arbetar med och diskuterar kring. I detta tema har det även framgått att först ville inte instanserna uttala sig om specifika riskgrupper, men dessa blev sedan synliga.

5.1.2 Dokument och arbetsmetoder

Detta tema tar upp de styrande lagarna och dokumenten för instanserna, men även hur de arbetar och utreder föräldraskapet. Vi kommer här att beskriva hur båda instanserna arbetar med sin officiella bedömning då framförallt utifrån BBIC, men även deras syn på den inofficiella bedömningen som sker. Här syftar Utförardelen på bedömning, huruvida de ska fortsätta arbeta i familjen eller inte. Temat kommer att ta upp olika dokument och arbetsmetoder som instanserna arbetar efter, bland annat lagar, gemensam värdegrund och BBIC. Därefter beskriver vi utifrån intervjuerna hur deras arbetsgång gällande bedömning går till, samt vilka arbetsmetoder och perspektiv som de använder sig utav. Temat har vi delat in i följande underteman: dokument, utredning/ bedömning och arbetsmetoder.

Dokument

Det framkom utifrån intervjuerna att den framträdande och mest betydande likheten är att de båda instanserna arbetar under SoL och barnkonventionen. Andra lagar som framförallt Myndighetsdelen berättade att de arbetar med är FL, FB och LVU, framförallt miljöparagrafen (bilaga 3).

Det framkom även att den ena instansen är strikt juridisk medan den andra skriver sina egna målformuleringar, utifrån att de är tvungna att lämna in kravspec/ offert varje år för att få fortsätta att vara utförare. Båda instanserna berättade för oss att det finns något som kallades gemensam värdegrund (bilaga 5 och 6) och att denna skulle vara generell för hela kommunen. Ett dokument som beskriver hur instanserna ska agera i sitt bemötande med klienten.

Det finns ju nå policy här på kommunen, gemensam värdegrund kallar vi den för. Som är framarbetad sedan ett antal år tillbaka. Som också man ska arbeta med den, varje grupp kontinuerligt. (Myndighetsföreträdare 2)

Nästa stora likhet som framkom är att instanserna arbetar utifrån BBIC- modellen. Dock används inte de specifika dokumenten, vi får berättat för oss att det var mycket tekniska problem med dessa dokument i början. Företrädare från Myndighetsdelen berättade att de skapade egna dokument med rubriker utifrån BBIC- triangeln (se fig. nr 5). Utförardelen får beställningar, dock säger de att de rapporterar utifrån BBIC- dokumenten. Företrädare från Myndighetsdelen berättade för oss att det är många dokument som tillhör BBIC, men säger att metoden inte behöver generera i pappersarbete, eftersom de ser på metoden som en tankemodell, vilket poängteras i intervjuerna:

Metoden är BBIC, bedömningen grundas i lagstiftningen. Det är viktigt att tänka på. (Myndighetsföreträdare 2)

Företrädare från Utförardelen berättade för oss att deras arbete innefattar en del dokument, mest i form av rapporter och sammanfattningar av deras arbete i familjerna.

Det ska vara objektivt, vi ska inte ge några värderingar, men man kan lägga till egna reflektioner kan man ju skriva till i en sammanfattning.
(Utförarföreträdare 2)

De berättar att dessa sammanfattningar beskriver situationen i familj, vad som fungerar och vad som inte gör det. Dessa skall vara en objektiv bedömning och ingen värdering, men de kan ta med sina egna reflektioner. Sammanfattningar går tillbaka till uppdragsbeställaren, men de kan även användas i länsrätten vid behov och de värderas då högt.

Utredning/ bedömning

Företrädare från Myndighetsdelen berättade att det är de som gör bedömningar gällande barns bästa samt föräldraskap. De får in anmälningar både skriftligt och muntligt, från både myndigheter och privatpersoner. På dessa anmälningar görs en förhandsbedömning, är det allvarligt så öppnas ärendet innan denna bedömning. Förhandsbedömningen genomförs utifrån samtal med berörda parter, och därefter fattas beslut om det ska bli ett ärende eller inte, samt vilken arbetsgrupp som har kompetensen att ta sig an ärendet. Därefter öppnas ärendet och utredning inleds. Utredningen görs utifrån lagstiftning samt BBIC- modellen. Företrädare från Myndighetsdelen berättade för oss att deras uppdrag är att värdera föräldrarnas förmågor att ta hand om sitt barn på bästa sätt, förmågorna beskrivs i BBIC- triangeln (se fig. nr 5). Oftast är det flera delar som spelar in och alla de vägs samman till ett beslut. Skulle en förälder brista på en del, kan detta vägas upp genom en annan del alternativt en specifik stödåtgärd på den punkten. Är bristerna betydande samt att flertalet åtgärder testats, kan det bli aktuellt med ett omhändertagande utifrån LVU.

Utifrån att det finns ett behov av hjälp, sådana fall, kan föräldrarna tillgodose det här behovet. Och kan de inte göra det, är barnets hälsa och utveckling i fara, kommer LVU- lagstiftningen i där. (Myndighetsföreträdare 2)

För att få svar på dessa frågor gällande brister i omsorgen berättade företrädare från Myndighetsdelen att de arbetar med olika former av samtal med berörda parter. Vid behov kan de även ta till hjälp i form av psykologutredningar, utredningsteam samt utredningshem. BBIC är enligt denna instans en tankemodell, en bra utgångspunkt. I intervjuerna får vi berättat för oss att politikerna vill att detta skall bli en permanent arbetsmetod. Företrädare från Utförardelen berättade att de väntar fortfarande på att få utbildning i denna metod, så att dessa två instanser ska kunna prata samma ”språk”. Utförardelen har än så länge endast fått en introduktion till BBIC.

Företrädare från Utförardelen berättade för oss att de inte gör några strikta bedömningar och inte fattar direkta beslut, att de endast skriver sammanfattningar, rapporter och gör uppföljningar. Vidare i intervjuerna framkommer det att de gör bedömningar, men dock mer inofficiella sådana. Företrädare från Utförardelen kan göra bedömningar vid allvarliga brister, huruvida de ska/kan fortsätta, men även kan en bedömning önskas i beställningen från Myndighetsdelen. Vidare berättade före-

trädare från Utförardelen att de kan göra bedömningar, när det inkommer ärende ifrån deras egen mottagning, *Service*. Dessa ärenden kan komma från medborgarna själv och behöver alltså inte gå genom Myndighetsdelen. Detta är en service till medborgarna, att de själva kan komma till ett beslut att de behöver hjälp och stöd med olika saker gällande familjen. I alla dessa fall, oavsett om uppdraget kommer från Myndighetsdelen eller från föräldrarna själva så gör Utförardelen en bedömning, på vilken nivå åtgärderna skall ligga samt av vilket slag.

Utifrån att instanserna gjort utredningar gällande föräldraförmågan följer beskrivningar kring vilka metoder instanserna använder sig utav och vilka insatser som kan sättas in. Först beskriver vi här deras arbetsmetoder gällande föräldrabadömning.

Arbetsmetod

Företrädare från Myndighetsdelen berättade att deras arbetsmetoder grundar sig i barnet i fokus och de använder sig av BBIC- triangeln (se fig. nr 5). Sidorna på denna triangel består av *barnets behov, föräldraförmåga* samt *familj och miljö*. Högersidan (det vill säga föräldraförmåga) på triangeln är Myndighetsdelens grund i förädrabadömningar. För att utreda huruvida ett barn far illa genomförs ett antal intervjuer/ samtal, både med föräldrar och med barnet men även med andra berörda parter, såsom BVC (barnavårdscentral), skola/förskola osv. Ibland genomförs dessa utredningar utifrån en så kallade HOME- intervju. Denna sorts intervjuer anser företrädarna på Myndighetsdelen att de borde använda sig av i fler fall än vad det görs nu, dock finns det inte tillräckligt med tid.

Vidare berättade företrädarna från Myndighetsdelen om åtgärder som kan sättas in, dessa är av två slag: frivilliga och tvång. Tvångsåtgärderna är då utifrån LVU- lagstiftningen. Exempel på frivilliga åtgärder kan vara behandling och/ eller stöd: samtalsstöd eller praktiskt stöd. Vi får berättat för oss att de har ett antal olika samarbetspartners runt om i kommunen, men även privata verksamheter utanför kommungränsen. Uppdraget som Myndighetsdelen beskrev är att vara ”spindeln i nätet”. Ansvara för uppföljning och insamling av rapporterna från Utförardelen, hur arbetet i familjerna går, men framförallt vara den instans som bedömer och beslutar när ett ärende ska avslutas.

Vi är lite sambandcentral och håller ihop det här lite grann å följer upp dom å kollar med dom här olika ställena då, hur fungerar det och dom ska rapportera hit efter en viss tid. (Myndighetsföreträdare 1)

Företrädare från Utförardelen berättade för oss att de är den instans som arbetar i och med familjerna. De är indelade i två grupper, ena arbetar till största delen med samtal och förändringsarbete. Den andra gruppen arbetar mer praktiskt i familjen, alltså de är med i vardagen och använder sig av modellinläring.

Vi jobbar ju med modellinläring, att man är där och rent praktiskt visar på. (Utförarföreträdare 2)

De berättar att de arbetar med föräldrarna, inte åt dem som de har gjort tidigare om åren. Båda dessa grupper berättade att de arbetar med att stärka föräldrarna, utifrån ett empowerment- tänk även om de inte själva tidigare benämnt det vid begreppet empowerment. Utförardelen arbetar för att alla ska klara sig på egen hand, att klienterna inte ska behöva dessa stödåtgärder. Företrädare från Utförardelen berättade för oss att de plockar det bästa från deras samlade erfarenheter och utbildningar och

hjälp till stor del åt samt diskuterar kring problem och lösningar. De berättade att vid vissa bedömningar använder de sig utav olika skattningsskalor för att lättare göra en bedömning. Företrädare från Utförardelen nämnde även att de arbetar utifrån ett salutogent förhållningssätt, något som inte framkom under intervjuerna på Myndighetsdelen. Med ett salutogent förhållningssätt menar Utförardelen att de arbetar lösningsfokuserat och inriktar sig på det som fungerar.

I detta tema har vi sett vilka dokument instanserna arbetar efter, då framförallt SoL och barnkonventionen. Gemensamt för instanserna är även den kommunala gemensamma värdegrunden. Temat har även belyst hur de gör bedömningar, det mest framträdande är utifrån BBIC. Vi har även sett att dessa instanser anser sig arbeta utifrån barnperspektivet och med ett salutogent förhållningssätt.

5.1.3 Samverkan och samarbete

Utifrån våra tidigare teman där vi beskrivit instansernas arbete och syn på olika begrepp, följer nedan deras reflektioner på den samverkan som sker mellan instansernas. Vår sista frågeställning handlar också om i vilken utsträckning som organisationerna samverkar kring stöd och bedömning.

Synen på samverkan och Beställare - Utförare

Företrädare för Utförardelen tyckte det var bättre förut när de, myndighetsutövningen och utföranddelen var samlokaliserade. Nu sitter de i olika byggnader.

Att man hade ett ställe dit man vände sig, och där hade man lite olika funktioner också. Men att det var ett och samma kontor så att säga och där kunde man också ha samarbete som var väldigt enkelt och nära.

(Utförarföreträdare 1)

Under intervjuerna var det blandade känslor och reaktioner på detta system. Det som framkom var att arbetssättet har egentligen inte förändrats, men att det var smidigare och närmre samarbeten förut när instanserna var ute på områdena gemensamt. Alltså att de hade ett samlat kontor där alla funktioner fanns. Detta innebar mindre dokumentation och närmre samarbeten, vilket ska ha resulterat i bättre funktioner för familjerna. Dessa reflektioner kom framförallt ifrån företrädare från Utförardelen.

Företrädare från Utförardelen uttryckte att de har bättre kontakt och samarbete med vissa handläggare på Myndighetsdelen. Vidare berättade de att vissa handläggare från båda instanserna möts oftare och diskuterar, det kan bero på vilken familj ärendet handlar om.

Genom åren så har man ju jobbat med flera olika handläggare och vissa handläggare får man en annan arbetsklänse med, eller vad man ska säga och man har det naturligt hela tiden. (Utförarföreträdare 2)

Företrädare från Myndighetsdelen berättade att de regelbundet träffar gruppledare och chefer 3-4 gånger/ termin från Utförardelen, Statsmissionen och Socialpedagogerna. Myndighetsdelen samarbetar mycket med Utförardelen när det gäller familjehemsplaceringar eller kontaktfamiljer. Enligt företrädare från Myndighetsdelen uttrycker lagstiftning och politiker specifikt att man ska samverka och samarbeta.

Det finns ju både lagstiftningsmässigt, står det ju uttryckt att man ska samverka och samarbeta. Och det finns ju även uttalat från våra politiker att man ska samverka och samarbeta utifrån olika perspektiv.

(Myndighetsdelen 1)

Vidare anser företrädare från Myndighetsdelen att det ur ett medborgareperspektiv är bättre om det inte skiljs på myndighetsutövning och stödinsatser. Företrädare för Myndighetsdelen tyckte att det borde vara mer ”case-work”, att man arbetar lokalt ute i områdena.

Jag tror ju det bästa sättet att bedriva socialt arbete på, det är att vara nära folk. Inte distansera sig som man gör överallt i hela landet med att centralisera allting. (Myndighetsföreträdare 2)

De tyckte även att ju längre ifrån besluten medborgarna är, desto mindre delaktiga blir de.

Företrädare för Myndighetsdelen berättade att de tar emot offerter från flera av kommunens verksamheter och köper därefter tjänster från den billigaste och ”bästa”. Dessa upphandlingar görs varje år, vilket innebär att verksamheterna måste konkret kunna uppvisa för Myndighetsdelen vad de åstadkommit under året, samt vad de förväntas göra nästa år. Företrädare från Myndighetsdelen berättade att de gör uppföljningar och utvärderingar så att de ser att deras förväntningar och krav på utförarna uppfylls.

Fysisk närhet

Det framkom även att vissa intervjupersoner kunde tänka sig att klienterna inte känner sig välkomna till Myndighetsdelen, detta kan beror på att denna instans befinner sig i ett eget hus, avskilt från andra verksamheter. Det kan även bero på uttalanden från Myndighetsdelen:

Viktigt att man tydliggör myndighetsrollen, den blir ju oerhört tydlig när man jobbar så här. (Myndighetsföreträdare 2)

Vi får berättat för oss att det kommer att ske en omorganisation på Utförardelen i januari 2009. De ska arbeta mer områdesorienterat och då kommer båda grupperna från Utförardelen att arbeta tillsammans i två team. Företrädarna på Utförardelen återkopplade till hur det var för 15 år sedan och det är blandade känslor angående omorganisationen, många frågetecken än så länge.

Det är för stort å vi är för få och det är för stor kommun och vi blir ju färre. Fyra tjänster ska ju bort och det blir ju inte färre familjer som ska ha hjälp precis. (Utförarföreträdare 2)

Någon annan tyckte att det är bra att man hamnar närmare varandra som grupp eftersom båda grupperna på Utförardelen ska arbeta tillsammans, att det blir ett bättre och närmre samarbete för dessa grupper. De kan ta vara på varandras kompetenser från andra områden, som till exempel arbete med ungdomar. När instanserna talar om samverkan menar de samverkan mellan instanserna och inom instansen.

Externa aktörer

Företrädare från Myndighetsdelen berättade att de har en regelbunden samverkan med Utförardelen, som är Myndighetsdelens kommunala utförare. Utförardelen och dess två grupper samarbetar mycket med varandra i olika ärenden berättar de för oss. Vidare berättade de att de även samarbetar och tar hjälp av en rad olika utförare som finns i kommunen, men även några privata utanför kommungränsen. Spontana kommentarer, från båda instanserna, när vi pratade om samarbetspartners var:

Ja, det är många. Alla som kan tänka sig samarbete, är det ju.
(Utförarföreträdare 1)

Ja, alltså vi har ju, det finns ju en väldig massa olika.
(Myndighetsföreträdare 1)

Detta kunde vi även utläsa i alla våra intervjuer, att det finns en uppsjö med verksamheter som alla har olika mål och riktning, allt för att medborgaren/klienten/familjen ska få hjälp på bästa sätt. Dessa är bland annat BUP- barn och ungdomspsykiatri, barnomsorgen och utredningshem. Det beror mycket vad det är för problematik hos familjen. Om det är en förälder som har alkoholproblem så kan en beroendeklinik eller ett behandlingshem vara en samarbetspartner. De instanser och verksamheter som båda våra forskningsobjekt anser sig ha mest samarbete med är just varandra men även med BVC.

I detta tema har vi belyst hur dessa två instanser samverkar med varandra och även andra aktörer. Men även hur de resonerar kring den kommande omorganisationen samt tankar kring beställare-utförarsystemet. Det som har framkommit i denna del och under våra tre teman, kommer vi att problematisera mer med hjälp av de teoretiska utgångspunkterna i nästa del.

6. Analys

Här följer en analys av det som framkommit från resultatet. Återigen vill vi påminna om de två forskningsobjekten, som är Socialkontoret och Råd & Stöd.

Med vår inspiration utifrån hermeneutiken ser vi till både delarna och helheten. Vi har i fokus de enskilda instansernas reflektioner angående specifika delar, men vi ser även till instanserna som helhet. Vi har valt att genomföra vår analys utifrån systemteori, intersektionalitet och samverkan.

6.1 Systemteori

BBIC utgår ifrån systemteorin och framförallt ifrån Bronfebrenners *ecological system of human development* (se fig. nr 2). Systemteorin innebär interaktionen mellan människor och grupper, som en betydande del, att ingen är en isolerad del utan att man innefattas i en helhet (Svedberg, 2000).

Eftersom båda instanserna säger att BBIC är en del av deras arbete, måste man se det som en helhet. På grund av tidigare tekniska problem användes inte BBIC- modellen som en helhet utan endast som en tankemodell. Detta framförallt på Myndighetsdelen, som skriver sina bedömningar utifrån BBIC- triangeln (se fig. nr 5) men utgår ifrån familjen som en helhet med barnet i fokus. Vissa svar i intervjuerna genomsyrades av att de har ett salutogen förhållningssätt och ett familjperspektiv det vill säga som en helhet och inte som enskilda personer. De ser på hela det familjesystem som barnet befinner sig i. Föräldrabedömningar kan ses utifrån *mikro - meso -makro* nivåerna. Vidare beskrivs en holistisk syn, att inget kan analyseras som en enskild del (Pierson, 2005).

BBIC (se fig. nr 7) har sex centrala punkter gällande föräldraförmågan. Däremot tar Hindberg (2001) upp nio punkter (se fig. nr 8) som hon anses behöva vara med i föräldrabedömningar. Detta ger dock en osymmetrisk bild, eftersom BBIC- triangeln (se fig. nr 5) inrymmer fler rubriker på de övriga två sidorna, förutom just denna specifika sida där föräldraförmågorna beskrivs. Detta resulterar i inkonsekventa jämförelser. Vidare utifrån systemteorin där interaktionen är i fokus, blir dessa två uppdragningar av föräldraförmågor endast en liten del i helheten.

Instanserna hade svårt att beskriva gott föräldraskap och *tillräckligt bra*. Enligt Killén (1991) kan föräldrafunktionerna påverkas negativt utifrån omognad, psykiska problem, psykoser och förståndshandikapp. Dessa kan även påverkas eller förstärkas av destruktiv livssituation, missbruk, samt svagt nätverk. Vidare beskriver Killén (2002) att den känslomässiga och fysiska omsorgen ska stå i relation barnets behov och inte i relation till de vuxnas behov. Hon menar att en viktig förutsättning för att kunna utveckla och utöva ett tillräckligt bra föräldraskap är att föräldrarna själva, som barn, fått uppleva *tillräckligt bra* omsorg. I våra intervjuer berättade företrädare på Utförarde- len för oss om de maskrosbarn som överlever mot alla odds. Killén beskriver däremot att alla som inte upplevt en trygg och kärleksfull barndom har sämre förutsättningar att bli bra föräldrar. Vidare beskriver hon att de kanske inte vet hur man är kärleksfull mot en annan människa, men med rätt stöd kan många utveckla en *tillräckligt bra* föräldraförmåga och känslomässig omsorg. Sedan finns

det fall som inte upphör att brista i omsorg, hur mycket insatser och stöd som än satts in, då enda utvägen är att omplacera barnet. (a.a.).

Även fast både Utförardelen och Myndighetsdelen har det skrivet och uttalat att barnet är i centrum och att man utgår från barnets bästa så hävdar man här att man stöttar föräldrarna väldigt mycket i sitt föräldraskap. Det krävs mycket för att med tvång kunna gå in och omhänderta ett barn och alla frivilliga insatser ska prövas först, även om det inte är det bästa för barnet. Där läggs det mycket fokus på föräldrarna istället för barnet. Det bästa för barnet hade kanske varit att bli placerad tidigt i ärendet, men vårdnadshavarens ansvar sträcker sig långt.

Gemensamt för instanserna var att de såg på begreppen, *tillräckligt bra* och gott föräldraskap som väldigt subjektiva bedömningar och att gränsdragningarna är svårdefinierade. Som vi uppfattat instanserna dras de med frågor som, var drar man gränsen för vad som inte är *tillräckligt bra* föräldraskap? När tippas det över mot brister i föräldraskapet? Vad är gott föräldraskap? Vad är *tillräckligt bra* för att barnet ska kunna bo hemma? Som vi ser det samt uppfattat av de båda instanserna är detta en svår balansgång, att avgöra när det inte är *tillräckligt bra* för barnet.

6.2 Intersektionalitet

Under intervjuerna framkom det att vissa verksamma går in lite försiktigare i en familj med invandrarbakgrund, detta på grund av insikten om att denna familj kanske har andra värderingar och eventuellt andra levnadssätt än svenska familjer. På detta tillkommer även kvinnans roll i familjen med annat etniskt ursprung. Dessa två axlar, etnicitet och kön kan ses ur ett intersektionellt perspektiv. Detta diskuteras på HomO i artikeln gällande *Multipel och intersektionalitet diskriminering*, där de likaså beskriver de maktaspekter som finns i samhället. Att en människa kan kategoriseras olika beroende på vem eller vilka, personen möter.

I vår studie framkom det att vissa familjer, med annat etniskt ursprung betraktas och bemöts på ett mer försiktigt förhållningssätt. Detta är något som diskuteras i arbetsgrupperna på instanserna, vilket synliggör problematiken. Denna medvetenhet bidrar till bättre bemötande, samt en ständigt levande diskussion.

Utifrån intersektionalitet har vi valt att lyfta vissa kategorier som vi sett i vår studie.

Schlytter (1999) tar upp det dubbla normsystemet, att alla ska vara jämställda inför lagen. Utifrån de rådande samhällseliga normerna ses det ändå olika på könen. Tjejer/ kvinnor ska bete sig på ett sätt och killar/ män ska bete sig på ett annat och samma handling kan ge olika utslag i rättsystemet. Detta ses även under våra intervjuer där båda instanserna påpekar att inför lagen är mamman och pappan likställda, men att de i arbetet kan se skillnaderna mellan könen. Denna skillnad mellan könen beror till viss del på att fäderna nästan alltid är osynliga i socialtjänstens utredningar, som det beskrivs av Petersson (2006). Huruvida detta bidrar till att bibehålla det dubbla normsystemet eller inte, förtäljs inte här. Vidare beskriver även Petersson (2006) i sin artikel att mödrarna närvaro och fädrens frånvaro tas för givet i socialtjänstens utredningar och att det finns en förväntning på mödrarnas föräldraskap och omsorgsförmåga.

Denna förväntan gäller inte endast i genusperspektivet, utan även när det handlar om kulturella skillnader. I arbetet med familjerna framkom det att vissa omedvetet ställer högre krav på svenska familjer, vad detta beror på vågar vi inte spekulera i. Däremot kan vi konstatera att, utifrån intervjuerna, att gruppen med invandrarbakgrund inte anses vara överrepresenterade i dessa instansers specifika avdelningar. Däremot har vi fått berättat för oss att den här gruppen oftare återfinns på andra avdelningar, att problemen blir mer synliga när barnen har blivit tonåringar. Detta bekräftas även av Lundström & Sallnäs (2003). De beskriver att barn med invandrarbakgrund är främst på institutioner för problembelastade tonåringar och där invandrapojkar är välrepresenterade. Detta, enligt olika forskare, förklaras genom att deras familjer ofta har lägre inkomster, har sämre tillgång till arbetsmarknaden och bor i mer belastade bostadsområden (a.a.). Angående bostadsområdena, fick vi även uppgifter om ifrån vissa intervjuer, att vissa områden kan ses som en risk i sig.

6.3 Samverkan

Samverkan är medvetna målinriktade handlingar som utförs tillsammans med andra i en avgränsad grupp med ett definierat syfte och mål. All samverkan handlar om ett objekt, och i *human service organisations* är objektet människor (Danermark, 2005).

Om man utgår från våra forskningsobjekt har det framkommit att de har olika utbildningar, vilket kan vara bra när man arbetar med familjer. Att de kan se ärendet ur olika synvinklar, perspektiv och positioner, men det kan även försvåra samverkan på grund av olika språk och olika kulturer i organisationerna. För att samverkan ska fungera bra så lyfter Danermark (2004) fram tre centrala faktorer (se fig. nr 3) som påverkar förutsättningarna för ett gott samarbete.

En gemensam arbetsmodell, som BBIC, kan vara viktigt så att båda instanserna får utbildning i det och hur man tänker kring barnets behov. Utförardelen har blivit lovad att få utbildning i BBIC, så att det blir ett gemensamt språk och gemensam arbetsmetod mellan instanserna. Vi uppfattar det inte som att dessa instanser har diskuterat vilka värderingar och perspektiv de använder sig utav. Allt detta går in under Danermarks (2005) centrala faktorer (se fig. nr 3) för ett gott samarbete.

Utförardelen lämnar offert och kravspec till Myndighetsdelen som genomför en upphandlig med samtliga utförarverksamheter. Här ser vi en klar åtskillnad mellan instanserna, dock framkommer det inte hur samarbetet ser ut. Samarbetet som vi ser tydligast är det inom grupperna på Utförardelen, detta kan förklaras med den process som sker utifrån samverkansteorin. Där processen innefattar makt, inflytande och känslor (Danermark, 2005). En aspekt i detta är även att ledningen som har en betydande del i samverkansformerna, att det ges tid för gemensamma möten och diskussioner, men även att de anställda får möjlighet till kännedom om verksamheterna och personerna som arbetar i dem (Skerfving, 2005).

Andresen och Østeraas (2002) beskriver att uppfattningarna kring samarbetspartners kan variera sig, hon beskriver att oftast är socialtjänsten mer positiv till det samarbete som sker. Detta förklarar hon med att socialtjänsten är mer styrda av regler och lagar än andra samarbetspartners. Utseendet på samverkan ha olika former. Det behöver inte endast vara samverkan mellan organisationer, utan det kan även vara samverkan kring människor (a.a.). Till en början såg vi på samverkan utifrån den

form som beskrivs mellan organisationer, men nu ser vi att samverkansformen som de intervjuade företrädarna menade var just samverkan kring individen.

Sofia Enell (2007) tar upp i sin FoU-rapport en samarbetsmodell som visar olika grader av interaktion mellan verksamheter och professioner. Av de fem olika nivåerna känner vi att **Koordination** och **Kollaboration** passar bäst in på dessa instansers samverkan.

Genom koordinationsnivån kan man tänka att Myndighetsdelen remitterar eller hänvisar ett ärende till Utförardelen utan att det egentligen är så mycket samverkan kring ärendet, mer samordning. Även lite åt nivån kollaboration, att instanserna samarbetar med varandra för att hitta lösningar på specifika problem. Ärendet kommer först in till Myndighetsdelen som sedan lämnar det vidare till Utförardelen som sätter in stödinsatser i familjen. Besluten tas på Myndighetsdelen och Utförardelen får återkoppla till dem under ärendets gång. De arbetar efter ett gemensamt uppdrag eller mål, men anses väl avgränsat och varje yrkesgrupp tar ansvar för sitt kompetens- och ansvarsområde.

Danermark (2004) beskriver olika sätt att förbygga och förhindra missförstånd i samverkansprocesserna, det viktigaste är att samarbetspartners på ett tidigt skede skall klargöra mellan sig vilka lagar och regler som styr arbetet. Detta uppfattade vi inte att våra forskningsobjekt har gjort. Där emot ser vi att de båda instanserna arbetade utifrån samma lagar, då framförallt SoL och barnkonventionen. På Myndighetsdelen utgår de ifrån SoL när de gör bedömningen, men att på Utförardelen finns den med som stöd i bakgrunden i deras arbete.

Vidare kunde vi se att båda instanserna kort talar om kommunens gemensamma värdegrund, men denna verkar inte vara speciellt framträdande eller viktig i arbetet. Trots att vi frågar efter specifika policydokument får vi antingen inget riktigt svar eller ett svar att de inte har några strikta policydokument. På ena instansen kan man utläsa att svaret angående policydokument handlar om hur de ska bemöta klienterna. Jämför vi då med de texter vi har fått av dem angående deras gemensamma värdegrund, så tar denna upp just bemötandefrågor. Är då inte dessa dokument deras policydokument? Hur kommer det sig att detta, vid båda instanserna, ligger lite i skymundan? Som vi kan se det är dessa ingen naturlig del i arbetet i personalgrupperna. Detta kopplas likaså till Danermark (2004) och samverkansprocesserna, där vi kan ana att dessa dokument skiljer sig, trots att instanserna skall samverka kring människor. Utifrån det och Danermark (2004) kan man önska gemensamma formella/informella regler och värdegrunder, vilket kan innebära att ett bra bemötande skapar bättre förutsättningar för delaktighet.

Med detta avslutas analysen, för att övergå till vår slutdiskussion.

7. Slutdiskussion

Syfte med denna studie har varit att se hur två instanser, Socialkontoret och Råd & Stöd, gör bedömningar på föräldrar som brister i omsorgsförmågan. Alltså en studie om föräldrar och föräldraskap. Våra frågeställningar har berört hur dessa saker beskrivs i litteraturen och på instanserna, men även vilka arbetsmetoder och riktlinjer de har. Slutligen har vi även undersökt samverkan mellan de två instanserna. Detta är en kvalitativ studie utifrån systemteori, intersektionalitet och samverkan. Nedan följer en diskussion kring studien.

Utifrån intervjuerna framkom det att vissa hade svårt att göra egna tolkningar och definiera de centrala begreppen, *tillräckligt bra* och gott föräldraskap. Detta trots att vi efterfrågade deras egna definitioner av begreppen. Utifrån instanserna, framkommer det att tolkningen av begreppen gott föräldraskap, *tillräckligt bra* och *good enough* är väldigt subjektivt. Dock lägger alla samma värderingar i begreppen. Instansernas syn på begreppen kan vi koppla till vad både Killén och Hindberg beskriver om föräldraförmågor. Denna studie visar på att det bedöms vara gott föräldraskap när man tillgodoser basbehoven, som är trygghet, omvårdnad, psykisk och fysisk hälsa. Även att man ser till barnets bästa, som innebär att man sätter barnets behov framför sina egna. Studien visar samtidigt skillnader i deras syn på hur begreppen *tillräckligt bra* och *good enough* ska tolkas och sättas i arbete. Vissa informanter gillade inte begreppet *good enough*, men tyckte bättre om *tillräckligt bra*. Andra informanter ansåg att *good enough* är ett bra och enkelt begrepp och jämför det med *tillräckligt bra*. Ingen av instanserna vågar använda dessa begrepp officiellt eftersom de är rädda att missförstås. Detta kan man studera vidare kring, med eventuella frågeställningar som: Vad är skillnaden på begreppen, förutom skillnaden rent språkligt? Används inte engelskspråkiga begrepp i det sociala arbetet? Vår studie visar på att begreppen kanske används för lättvindligt och utan någon enhetlig definition. Det är ändå upp till handläggaren hur den bedömer vad som är *tillräckligt bra* och *good enough* i en familj. Vissa kanske har en snävare gräns för vad man kan tillåta i en familj. Andra kanske låter det gå väldigt långt innan det blir ett omhändertagande för att handläggaren anser att det är *tillräckligt bra* hemma och då kanske barnet redan har hunnit lida en hel del.

För att de eventuellt skall börja använda begreppen mer föreslår vi att de gemensamt diskuterar och definierar vad de menar med de olika begreppen. Mer än hälften av våra informanter från intervjuerna sa spontant att diskussionerna kring gott föräldraskap och *tillräckligt bra* bör hållas levande, att det är viktiga ämnen. Utifrån intervjuerna väcks frågan, varför tas inte detta upp på deras gemensamma sammankomster, så att de tillsammans kan skapa förutsättningar för gemensamma definitioner och ett gemensamt språk? Studien visar att dessa två instanser kan arbeta vidare med vad definitionerna av gott föräldraskap och *tillräckligt bra* innebär, så att alla har en gemensam definition och tänker lika när de träffar föräldrar. Gällande BBIC-modellen visar studien på vikten av att samtliga anställda inom Utförardelen och Myndighetsdelen får utbildningen, vilket kan underlätta skapandet av ett enhetligt språk. Det påpekas även flertalet gånger under intervjuerna att BBIC endast är en tankemodell, framförallt hos Myndighetsdelen, där deras bedömningsunderlag är lagstiftningen. Vidare i studien synliggörs språkliga svårigheter och skillnader i beställning och utförande av uppdrag, vilket i sin tur påverkar individen genom de olika tolkningarna av begreppen hos instanserna.

Studien visar på att instansernas riklinjer är SoL, barnkonventionen och gemensam värdegrund. Däremot saknas, som vi ser det, en diskussion kring dessa lagar och vilka värderingar som de verk-samma har. Detta grundar vi utifrån Danermarks tankar, där han menar att svårigheter i samverkan kan uppstå och att gemensamma diskussioner behövs för att förebygga missförstånd.

Vidare visar studien att förutsättningarna för instansernas samverkan kan ses utifrån samverkans-formen kring människor. Så som Danermark beskriver samverkan ska det vara målinriktade hand-lingar som utförs i grupp där det finns ett syfte och mål. Som det tagits upp tidigare i framförallt teoriavsnittet, finns det olika samverkansnivåer mellan organisationer och verksamheter. Vår studie visar på att dessa nivåer kan vara till hjälp för instanserna ifall de vill utveckla sin samverkan.

Det framkom under intervjuerna att instanserna ibland kanske fokuserar för mycket på föräldrarna genom specifika åtgärder och därmed tappar fokuset på barnets bästa. Barnets bästa ska vara i fo-kus, men som det framkom under intervjuerna verkar det till största delen handla om ekonomiska resurser. Ekonomin styr detta arbete och begränsar hur många barn/ familjer som kan få hjälp. Ut-ifrån intervjuerna har det framkommit en del funderingar angående genusperspektivet och om sam-hället fortfarande förväntar sig att kvinnan ska vara den kärleksfulla och omhändertagande föräl-dern. Vår studie har visat att i vissa fall har inte könsrollerna förändrats så mycket fast vi strävar efter och försöker leva i ett jämställt samhälle där ansvaret i en familj delas lika mellan mannen och kvinnan.

Myndighetsdelen tycker att det vore bättre för medborgarna om de arbetade mer ute på fältet, men säger i nästa mening att de själva inte går ut i områdena utan trivs bra på sin arbetsplats som den ser ut nu. Vår studie visar på att det kan vara bra att arbeta ute i områdena, där familjerna befinner sig så att det blir en annan närhet och att det känns lättare för dem att söka hjälp. Under intervjuerna framkom det att många eventuellt drar sig för att söka hjälp på grund av att man är stolt och vill klara sig själv. Vidare beskrivs det som att vissa ser det som ett nederlag att behöva söka ekono-miskt bidrag eller att man inte kan hantera sina barn och behöver hjälp.

Genomgående har instanserna ett salutogent synsätt. De utgår även från systemteorin med familjen som en helhet, vilket vi anser skapar bättre förutsättningar i arbetet kring barns bästa. En styrka med vårt upplägg av studien är att många informanter kom till tals genom våra fokusgrupper. Även om vissa informanter inte uttalade sig under intervjuerna, så nådde vi ut till många. En svårighet har varit att jämföra dessa två instanser när de inte arbetar lika och dessutom har olika funktion. Den ena är beställare och myndighetsdel och den andra är utförare och har en behandlande del. Vi har mer jämfört begreppen mellan instanserna och studerat förutsättningarna för samverkan i föräldra-bedömningen.

Slutligen anser vi att vi har fått ett annat perspektiv på barns bästa, föräldraskapet och hur bristerna bedöms. Detta har höjt vår medvetandenivå och gjort oss redo för likande arbete i framtiden. Den här undersökningen har fördjupat vår kunskap kring att arbeta med barn. Det socialpedagogiska förhållningssättet, med ett salutogent perspektiv, empowerment- tänk och intersektionalitets be-greppet ser vi som ett bra komplement till detta arbetsfält.

8. Referenslista

8.1 Böcker

Andresen, Ragnhild & Osteraas, Bjorn-Tore. (2002). »Yrkeshjälp och frivilliga insatser« i Ragnhild Andresen (red.). (2002). *Sociala nätverk, grupper och organisationer*. s. 293-315. Stockholm: Natur och Kultur.

Bettelheim, Bruno. (1987). *A Good enough parent*. London: Thames and Hudson Ltd.

Bunkholdt, Vigdis. (1995). *Från födsel till pubertet*. Lund: Studentlitteratur.

Danermark, Berth. (2004). *Samverkan - himmel eller helvete?*. Stockholm: Gothia.

Danermark, Berth & Kullberg, Christian. (1999). *Samverkan, välfärdsstatens nya arbetsform*. Lund: Studentlitteratur.

Gustavsson, Anders. (2008). »Vår tids socialpedagogik« i Martin Molin, Anders Gustavsson & Hans-Erik Hermansson (red.). (2008). *Meningsskapande och delaktighet: om vår tids socialpedagogik*. s. 9-41. Göteborg: Daidalos.

Hacking, Ian. (1999). *The social construction of what?*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Hindberg, Barbro. (2001). *När omsorgen sviktar*. Borås: Centraltryckeriet.

Killén, Kari. (1991). *Svikna barn*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Killén, Kari. (2002). *Barndomen varar i generationer: om förebyggande arbete med utsatta familjer*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Kvale, Steinar. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Markström, Urban. (2003). *Den svenska psykiatrireformen – bland brukare, eldsjälar och byråkrater*. Finland: WS Bookwell.

Montanari, Ingalill. (2003). »EU och svensk socialpolitik: hur påverkas jämställdheten?« i Paula Blomqvist (red.). (2003). *Den gränslösa välfärdsstaten: svensk socialpolitik i det nya Europa*. s. 200-221. Stockholm: Agora.

Payne, Malcom. (2002). *Modern teoribildning*. Stockholm: Natur och Kultur.

Pierson, John. (2005). *Tackling social exclusion*. London: Routledge.

Schiratzki, Johanna. (2005). *Barnrättens grunder*. 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur.

Schlytter, Astrid. (1999). *Kön och juridik i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Skerfving, Annemi. (2005). »Barn till psykiskt störda föräldrar« i Alain Torop (red.). (2005). *Social psykiatri*. s. 140-154. Malmö: Daleke Grafiska AB.

Socialstyrelsen. (2006a). *Barn och unga i socialtjänsten - utreda, planera och följa upp beslutande insatser*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. (2007). *Barn som har föräldrar med utvecklingsstörning*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Svedberg, Lars. (2000). *Gruppsykologi*. Lund: Studentlitteratur.

Sveriges Lagar 2006.

Winnicott, W Donald. (1994). *Ord till föräldrar*. Stockholm: Natur och kultur.

8.2 Internetdokument

Enell, Sofia. (2007). *Kunskapsöversikt om familjecentraler*. IFO FoU-rapport 2007:2
Tillgänglig [2008-12-02]:
http://www.hhj.hj.se/upload_dir/b93c81f098f8be3786b8ab5199a947c4.pdf

Lundström, Tommy & Sallnäs, Marie. (2003). *Klass, kön och etnicitet i den sociala barnvården*.
Socialvetenskaplig tidskrift. nr 2-3
Tillgänglig [2008-11-26]: <http://www.socwork2.gu.se/svt/ARTIKLAR/2003/LUNDSTRO.PDF>

Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning. *Multipel och intersektionalitet
diskriminering*.
Tillgänglig [2008-12-11]: <http://www.homo.se/o.o.i.s/3991>

Petersson, Gunilla. (2006). *Närvarande mödrar och tillräckligt frånvarande fäder. Om socialtjänstens bedömning av föräldrars omsorg*. Socialvetenskaplig tidskrift nr 1.
Tillgänglig [2008-11-06]: <http://www.socwork2.gu.se/svt/ARTIKLAR/2006/2006.1Petersson.pdf>

Sallnäs, Marie. (1995). *Att utreda föräldraskap*. Socialvetenskaplig tidskrift. nr 4.
Tillgänglig [2008-10-28]: <http://www.socwork2.gu.se/svt/ARTIKLAR/1995/SALLNAS1.PDF>

Socialstyrelsen. (2006b). *Grundbok Barns behov i centrum*. Stockholm: Socialstyrelsen
Tillgänglig [2008-11-27]: http://www.socialstyrelsen.se/NR/rdonlyres/56E5E4F1-8020-47F7-A2CF-FA73D93679EB/5646/rev_20061107.pdf

8.2.1 Internetsidor

Nationella bibliotekssystemet - <http://libris.kb.se>

Socialstyrelsen - <http://www.socialstyrelsen.se/>

Vetenskapsrådet - <http://www.vr.se/>

Bilaga 1 - Förkortnings förteckning

BBIC	Barns Behov I Centrum <i>Barn och unga som kommer i kontakt med socialtjänstens insatser ska ha samma livschanser som andra barn och ungdomar. Det är visionen i Barns Behov i Centrum. BBIC syftar till att stärka barns och ungdomars ställning i den sociala barnavården, vilket också står i samklang med FN:s barnkonvention.</i>
BUP	Barn och ungdomspsykiatri
BVC	Barnavårdscentral
FL	Förvaltningslagen
HOME	The Home Observation and Measurement of the Environment <i>HOME mäter kvaliteten och kvantiteten av stimulering och stöd som finns i barnets hemmiljö. Metoden är väl utprövad internationellt och innebär att den som använder metoden samtalar med en förälder samtidigt som observationer görs i hemmet enligt ett strukturerat formulär med en standardiserad skattning. Samtalet är uppbyggt kring vad som händer en typisk dag i familjen.</i>
LVU	Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga
SoL	Socialtjänstlagen

Bilaga 2 - Figur förteckning

Figur nr 1 - *Sju principer för hermeneutisk forskning*

- Egengjord / Text hämtad från Kvale (1997).

Figur nr 2 - *Ecological system of human development*

- Figur hämtad från Pierson (2005).

Figur nr 3 - *Tre centrala faktorer som påverkar förutsättningar för samarbete*

- Egengjord / Text hämtad från Danermark (2004).

Figur nr 4 - *Hindrande faktorer för samverkan*

- Egengjord / Text hämtad från Danermark & Kullberg (1999).

Figur nr 5 - *BBIC- triangel*

- Figur hämtad från Grundbok i Barns Behov I Centrum (BBIC) (2006).

Figur nr 6 - *Sju centrala föräldrafunktioner/förmågor*

- Egengjord / Text hämtad från Killén (1991).

Figur nr 7 - *Sex viktiga aspekter för att tillgodose barns behov*

- Egengjord / Text hämtad från Grundbok i Barns Behov I Centrum (BBIC) (2006).

Figur nr 8 - *Nio punkter i en föräldrabedömning*

- Egengjord / Text hämtad från Hindberg (2001).

Bilaga 3 - Föräldrars, kommunens och myndigheters ansvar

FB kap 6:

1 § Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling.

2 a § Barnets bästa skall vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge (Sveriges Lagar, 2006).

Barnkonventionen art. 3:1:

Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, skall barnets bästa komma i främsta rummet (Schiratzki, 2005).

SoL kap 5:

1 § Socialnämnden skall

- verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden (Sveriges Lagar, 2006).

LVU:

2 § Vård skall beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas (Sveriges Lagar, 2006).

FL:

4 § Varje myndighet skall lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Hjälpen skall lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet (Sveriges Lagar, 2006).

SoL kap 5:

3 § Kommunen skall sörja för

- att föräldrar kan erbjudas samtal under sakkunnig ledning i syfte att nå enighet i frågor som gäller vårdnad, boende och umgänge (Sveriges Lagar, 2006).

Bilaga 4 - Intervjuguide

Vad har du/ni för yrkestitel?

Vad har du/ni för utbildningsbakgrund?

Definitioner av...

Vad är gott föräldraskap enligt dig/er?

Vad är föräldraförmåga enligt dig/er?

Vilka modeller är vägledande i ert arbete?

Vilka begrepp är vägledande i ert arbete?

Vika funktioner har dessa? (betydelsen? vad de vill uppnå)

Dokument

Vilka policydokument arbetar ni efter?

Vilka åtgärder vidtar ni vid bristande omsorg?

Hur följs åtgärderna upp?

Föräldrabadömningar

Hur går det till när ni gör föräldrabadömningar?

Vad har ni för bedömningsunderlag?

Vilka riskgrupper ser ni?

Vad har ni för handlingsplaner?

När anser ni att bristerna är så stora att ni måste ingripa/utreda?

Genus

Har genus betydelse vid föräldrabadömning?

Hur definierar du/ni mammarollen?

Hur definierar du/ni papparollen?

Vad har dessa roller för funktioner?

Familjekonstellationer

I dagens samhälle med alla dessa olika familjekonstellationer, hur ser du/ni på detta?

Påverkas bedömningen utifrån hur familjen ser ut?

Finns det riskgrupper utifrån familjekonstellationerna?

Etnicitet

Hur arbetar du/ni med föräldrar från andra etniska grupper?

Blir det kulturella skillnader i fråga om föräldraskap och gott föräldraskap?

Samverkan

Vilka instanser samarbetar du/ni med?

Används samverkan vid behov eller är det regelbunden samverkan?

Finns det styrdokument som används vid samarbete?

Good enough

Vi har även tänkt undersöka begreppet good enough, är det nått du/ni har hört talas om?

JA:

Vad står det för enligt dig/er?

Hur har du/ni fått kännedom om begreppet?

Har du/ni sett någon förändring med begreppet sedan införandet?

Vad har den förändringen inneburit?

NEJ:

Vad tror du/ni det står för?

Om du/ni inte använder begreppet good enough, använder du/ni något likande begrepp vid för-
äldrabedömning?

Är *good enough* något som kan implementeras/användas i er verksamhet? (om det inte redan används)

Övrigt

Har du/ni något du vill tillägga?

Något vi har glömt att fråga om?

Får vi kontakta dig/er igen om det uppstår fler frågor?

Bilaga 5 - Gemensam värdegrund - Myndighetsdel

Grundsynen är att man utgår lagstiftningens grundsyn om bla mänskliga rättigheter, empati och solidaritet.

Humanistisk människosyn som innebär:

- Alla människor har ett lika värde.
- Varje människa är unik.
- Alla har förmåga att utvecklas och förändras.
- Alla har rätt att påverka sin livssituation.
- Alla har rätt att välja fritt.

Professionellt förhållningssätt:

- Ha en medvetenhet om att förhållandet mellan klient och tjänsteman i grunden inte är jämlikt.
- Vi måste vara klara över våra egna värderingar och hur dessa påverkar bedömningar och ställningstaganden.
- Det är viktigt att möta klienten där den befinner sig med empati, ödmjukhet och respekt.
- Verka för en rättssäker handläggning.
- Tillvarata klientens intressen och se att klienten har ett eget ansvar för sitt liv.
- Ha kunskap inom yrkesområdet, hålla oss ajour med utvecklingen inom professionen samt veta om gränserna för den egna kompetensen.

Respekt för individen:

- Inte missbruka den makt vi har.
- Använda ett begripligt språk och vara medveten om vårt kroppsspråk.
- Ge klienter möjlighet att uttrycka det som är viktigt för dem.
- Bibehålla och upprätthålla klientens värdighet.
- Låta klienten bli sedd och få behålla sin integritet.
- Ta tillvara klientens positiva resurser.
- Vara lyhörd för klientens behov och önskemål.
- Inte kräva mer information än nödvändigt.
- Informera om rättigheter och skyldigheter.
- Respektera tystnadsplikten.
- Bemöta klienten som du själv vill bli bemött.
- Ge utrymme och tid.
- Ha en medvetenhet om kulturskillnader.
- Hålla givna löften.
- Ha lämplig klädsel.

Mötet:

- Lyssna aktivt och förutsättningslöst och visa empati och lyhördhet.
- Skapa lugn och trygghet i mötet och därmed förutsättningar för dialog.
- Kunna skilja på person och beteende.

Vi skall också arbeta utifrån ett barnperspektiv.

De målformuleringar som finns för Barn- och familj är:

- Att anmälningar om barn som misstänks fara illa skall prövas samma dag.
- Att samtliga barn i utredningar skall komma till tals/synliggöras genom minst två enskilda samtal/observationer.
- Att barns berättelser ska värderas och på ett tydligt sätt vägas in i bedömningen.
- Att varje utredning med inslag av våld/övergrepp ska innehålla en riskbedömning med konsekvensanalys.
- Att samtliga barnavårdsutredningar skall ske enligt BBIC-modellen.

Bilaga 6 - Gemensam värdegrund - Utförardel

**Linköpings
kommun**

Omsorg
Kommunövergripande området

2006-06-08

Kommunövergripande områdets grundläggande värderingar:

Enligt beslut på ledningsgrupp 060421 och 060602

KUND:

Kundernas uttalade och underförstådda behov, krav, önskemål och förväntningar är vägledande för verksamheten och dess medarbetare.

LEDARSKAP:

Ledarskapet innebär ett formaliserat ansvar och befogenheter för verksamheten.

Ledarens viktigaste uppgift är att styra verksamheten mot fastställda mål.

Ledaren skapar förutsättningar och stärker medarbetarna genom att klargöra uppdrag, förväntningar och ge tydliga mandat.

Ledaren är en god förebild, tillgänglig och engagerad i sitt ledarskap samt har förmågan att entusiasmera sina medarbetare.

MEDARBETARE:

En förutsättning för att vår verksamhet skall nå målen är att varje medarbetare känner delaktighet, är lojal mot fattade beslut, upplever arbetsglädje och har yrkesstolthet.

Medarbetarna medverkar till utveckling och samverkan samt tillvaratar varandras kompetenser och erfarenheter.

ARBETSSÄTT:

Arbetsättet utgår ifrån vetenskapligt beprövade metoder, teorier och erfarenhet. Det präglas av samverkan och god verksamhetskunskap. Handlingsplaner och rutiner är medarbetarnas verktyg för att säkra kvaliteten.

UTVECKLING:

Genom systematiskt och strategiskt utvecklingsarbete får kunderna sina behov och förväntningar tillgodosedda. Utvecklingsarbetet präglas av förbättringar och kompetensutveckling, vilket leder till ökad konkurrenskraft.

EKONOMI:

Genom hushållning med tillgängliga resurser (främst skattemedel) och ett strukturerat ekonomiskt handlande tar vi vårt ekonomiska samhällsansvar.

Definitioner av begrepp:

Beprövad metod: Vetenskapligt beprövat

Delaktighet: Att kunna påverka sina arbetsuppgifter och sin arbetssituation, hur-när-vad-var, inom ramen för beställningen.

Ekonomiskt samhällsansvar: Hushålla med givna medel på ett ansvarsfullt sätt.

Engagerad: Känna och visa intresse och att ledaren tycker att arbetet är stimulerande.

Erfarenhet: Egna och andras upplevelser, som personen omvandlar och drar nytta av.

God förebild: Att i praktiken, utifrån alla aspekter, leva upp till de krav som ställs på medarbetare. (Yttre/inre, förknippas med verksamheten även på fritid)

Handlingsplaner: Hur man planerar att göra för att nå uppställt mål.

Kompetens: Galleri av våra kunskaper, färdigheter, personlighet och erfarenheter.

Kund: Mottagare av insatser och tjänster.

Ledaren: Verksamhetschefen

Ledarskap: Att leda och fördela arbetet.

Lojala: Följa fattade beslut men också ha ett reflekterande förhållningssätt till dessa.

Medarbetare: Personal underställd verksamhetschefen.

Rutiner: Hur man ska göra.

Samverkan: Förmåga att se olika perspektiv, samtänka och samarbeta över gränser.

Strukturerat ekonomiskt handlande: Ha en budget som stämmer med verksamheten och hålla den. Vid underskott göra åtgärdsplan.

Ständiga förbättringar: Kontinuerliga utvärderingar och förändringar vid behov.

Systematiskt och strategiskt utvecklingsarbete: Återkommande utvecklingsarbete mot ett mål som är väl förankrat.

Säkra kvaliteten: Kvalitetssystem med mål som mäts, utvärderas och revideras.

Tillgänglig: Att bli nådd via e-post eller telefon (-svarare) och svara senast inom 5 arbetsdagar.

Utveckling: Förändra, anpassa, förbättra såväl person som färdigheter utifrån verksamhetens krav och som kommer verksamheten till nytta.

Verksamhet: Det område, som respektive verksamhetschef ansvarar för.

Vägledande: Anger inriktningen inom ramen för givna avtal.

Ökad konkurrenskraft: Få fler avtal.